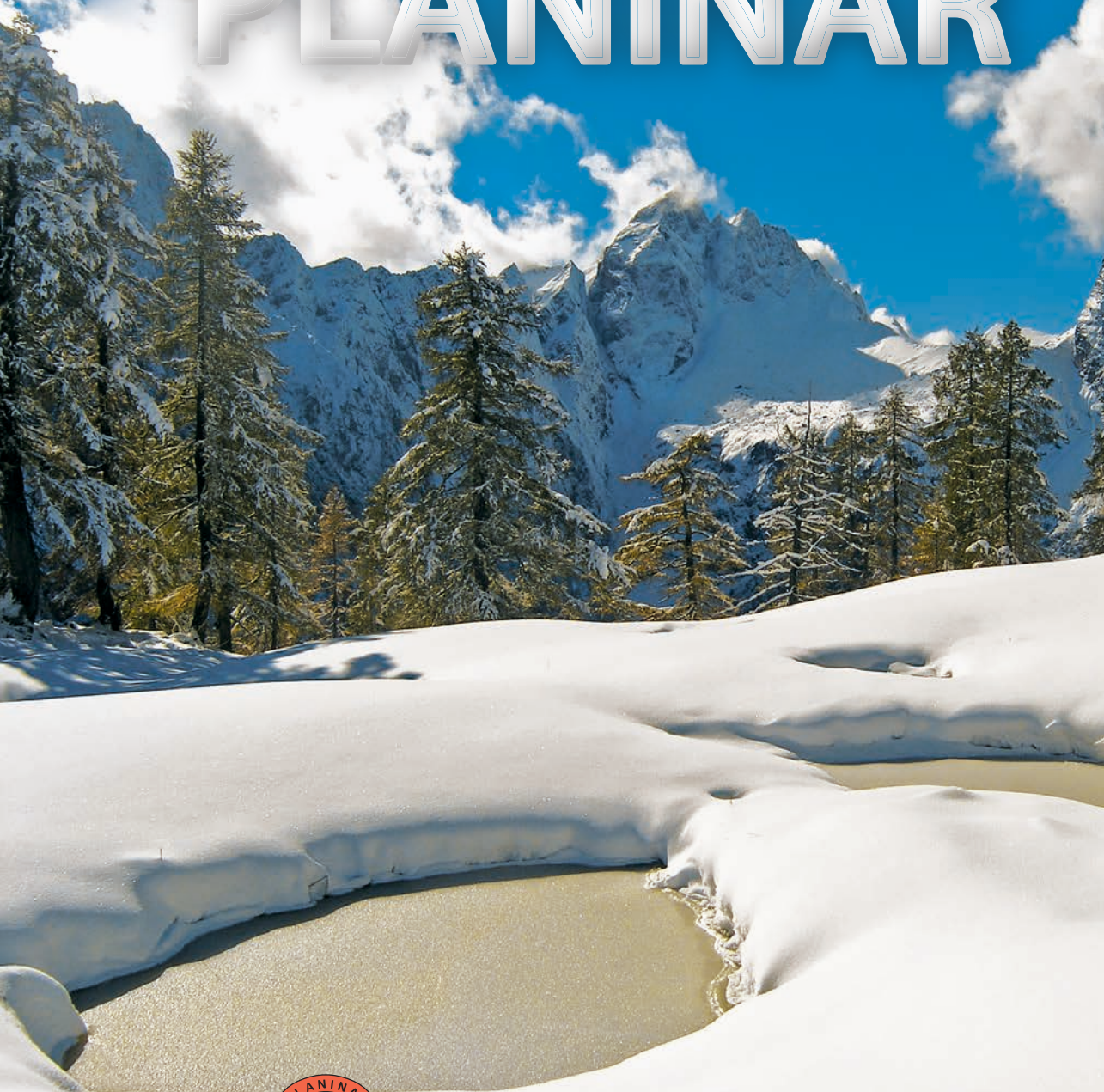

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **111**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

2

VELJAČA
2019

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
http://www.hps.hr

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Grafička priprema

Inkunabula d.o.o., Zagreb

Tisak

VŽ2 graf d.o.o., Velika Gorica

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
Ivan Hapač
prof. dr. Darko Grundler
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

h t t p : / / w w w . h p s . h r

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom elektroničke ili redovne pošte. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati u digitalnom formatu (elektroničkom poštom, na CD-u ili DVD-u, u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na pretplatnički broj.

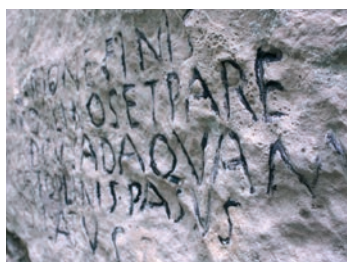
Cijena pojedinačnog primjerka

je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

56 HGSS jučer, danas, sutra**64** Planinarenje usred Indijskog oceana**72** Na Velebitu prije dvije tisuće godina**85** Što smo naučili i doživjeli

Sadržaj

Članci

56 HGSS jučer, danas, sutra

Vinko Prizmić

64 Planinarenje usred Indijskog oceana

Damir Šantek

72 Na Velebitu prije dvije tisuće godina

Faruk Islamović

78 Planinarsko društvo Javor u Zagrebu

Hrvoje Malinar

82 »Kad bi svi ljudi na svijetu, baš kao sva djeca na svijetu...«

Ivana Radić

85 Što smo naučili i doživjeli

Antonio Begić

89 Malo po putu, malo po azimutu

Klara Jasna Žagar

Rubrike

96 Hrvatska planinarska obilaznica u 2018.

100 In memoriam: Slavko Pokorny, Milan Sijerković

101 Vijesti: Međunarodni dan planina obilježen 13. izletom u nepoznati Papuk, Diplome Male planinarske škole primilo 27 malih pazinskih planinara

103 Kalendar akcija

Tema broja

HGSS jučer, danas, sutra

Naslovnica

Jalovec u zimskom ruhu,
foto: Alan Čaplar

HGSS jučer, danas, sutra

Vinko Prizmić, Split

Kad me je prije 15 godina dr. Željko Poljak, autor »Zlatne knjige hrvatskog planinarstva«, zamolio da uz svoje časne prethodnike i učitelje, Dražena Zupanca i dr. Borislava Aleraja, napišem nešto o HGSS-u u svojem mandatu pročelnika, nažalost, nisam to učinio. Kako bih opravdao tadašnji propust, simbolično ću se poslužiti alpinističkom terminologijom: u tom smo se trenutku HGSS i ja nalazili u teškom detalju prve dužine ekstremno teškog uspona pa za takvo pisanje jednostavno nije bilo vrijeme. Nedavno sam vodstvo HGSS-a predao mlađem kolegi Josipu Graniću pa osjećam potrebu pojasniti što se sve događalo u HGSS-u i s HGSS-om, i zašto.

HGSS danas predstavlja svjetsku izvrsnost i relevantna je i ugledna nacionalna institucija, koja je pod svojim imenom nacionalni nositelj

gorskog spašavanja u Republici Hrvatskoj. Ta činjenica danas zvuči preobično i logično, no nama koji znamo odakle smo tada krenuli taj put nije izgledao nimalo običan. A počeli smo, kao uostalom i sve druge gorske službe spašavanja u svijetu – u svojem nacionalnom planinarskom savezu. Međutim, za razliku od mnogih drugih službi, mi smo uspjeli ostati svoji i ne dopustiti da budemo iščupani iz svojih korijena – Hrvatskoga planinarskog saveza. Neke su se slavne nacionalne službe ugasile ili su posve marginalizirane. Naše kolege gorske spašavatelje, kakve smo nekad znali, zamijenili su drugi, pa po planinama svijeta danas planinare i turiste spašavaju neke druge javne službe ili privatna gospodarska poduzeća koja prodaju spašavanje kao proizvod na tržištu. Ono što je nekad bila samo naša, planinarska stvar, postala je s vremenom itekako javna stvar.

HGSS - 365 dana u
godini, 24 sata dnevno

Spašavanje uz
helikoptersku podršku

Više od pet šestina svih članica ICAR-a (International Commission for Alpine Rescue), svjetske asocijacije koja okuplja službe koje se bave gorskim spašavanjem, više nisu tradicionalne gorske službe nego javne službe nekih drugih temeljnih namjena, koje se u jednom svojem dijelu bave i gorskim spašavanjem. Ti se trendovi i dalje dramatično nastavljaju. Iluziju o nezamjenjivosti GSS-a kakav je nekad bio pomela je činjenica da on nije uspio sačuvati svoj tradicionalan oblik i organizaciju – pa čak ni ime – ni usred Chamonixa, u okruženju najviših alpskih vrhova, s najtežim stijenama i skijalištima u Europi. Naime, čak ni slavna francuska gorska služba spašavanja još slavije nacionalne alpinističke organizacije već desetljećima ne postoji jer su njezinu djelatnost preuzeli drugi – žandarmerija i vatrogasci. Što je tek mogao očekivati hrvatski GSS, u zemlji koja nije alpska, sa znatno kraćom tradicijom i objektivno manjom društvenom potrebom za takvom službom?

Je li vrijedilo truda i jesmo li se uopće trebali upustiti u tako težak uspon? Jesmo li to mogli

izbjeći i ostati tradicionalni GSS, samo za članove svojega nacionalnog planinarskog saveza? Ili se kao pojedinci jednostavno priključiti nekoj drugoj javnoj službi, pod drugim imenom i znakovljem? Je li se moguće u 21. stoljeću baviti tuđim i svojim životima samo za potrebe vlastitoga članstva, kao dio planinarske organizacije? Kakva su iskustva drugih? Gdje su sada tradicionalne organizacije GSS-a i gorsko spašavanje u svijetu?

Kao instruktora koji je dugo pratio svjetska zbivanja u obitelji gorskog spašavanja, pročelnika stanice HGSS-a Split i dopročelnika Službe, ta su me pitanja dugo mučila i rado bih da me nije zadesila odgovornost i obveza da na njih potražim odgovore i rješenja. Preuzeo sam odgovornost za organizaciju kao za nešto dragocjeno i vrijedno. Cilj je bio jasan: sačuvati organizaciju i HGSS kao nositelja gorskog spašavanja u Hrvatskoj te osigurati najbolje moguće uvjete za učinkovito djelovanje u budućnosti. No, prije svega, trebalo je potražiti odgovore na spomenuta pitanja, razumjeti okruženje i društvene procese,

Rad sa spasilačkim psima

učiti iz iskustva drugih i ne ponavljati njihove greške.

Zvono za uzbunu zazvonilo je 1997. Nesreća i pogibija petero vrsnih kolega iz Gorske reševalne službe Slovenije (GRSS-a) na Okrešlju te sudskog epiloga nakon njihova ljudskoga gubitka, uvjerili su me da svi mi koji se bavimo gorskim spašavanjem u okrilju Komisije za GSS pri HPS-u imamo ozbiljan problem. Pravomoćnom presudom Vrhovnog suda Slovenije GRSS je proglašen krivim jer je sudjelovao u nečemu što nije bilo regulirano zakonom, pa mu je dosuđena i obveza višegodišnjeg plaćanja obeštećenja obiteljima stradalih kolega. Istom je presudom i Vlada Republike Slovenije proglašena odgovornom jer nije regulirala tu djelatnost. U javnoj polemici koja je trajala mjesecima ozbiljno se raspravljalo zašto je jedna tako važna javna potreba, kao što je spašavanje ljudskih života, uopće povjerena nekakvoj udruzi. GRSS, koji je osnovan 1912., tada je slavio 85. obljetnicu svojeg nadasve uspješnog rada, no umjesto slavlja i ponosa na sve dotadašnje rezultate, u toj se jubilarnoj godini morao pravdati zašto uopće postoji. Tisak je bio prepun članaka u kojima se predlagalo da tu djelatnost treba profesionalizirati i povjeriti državnim javnim službama. Slovenska gorska reševalna služba, koju smo gotovo u svemu slijedili od samog osnivanja

svojega nacionalnog GSS-a daleke 1950., bila je i nama uvijek sanjani uzor. U svojoj su državi oni bili itekako važni jer se radi o izrazito alpskoj zemlji. Bili su toliko važni da su, za razliku od nas i naše Komisije za GSS u HPS-u, imali čak i državno financiranje i podzakonski akt koji je donekle regulirao njihovu djelatnost.

Ako se to moglo dogoditi njima, što bi se u sličnoj situaciji dogodilo nama, u to vrijeme bez ikakve čvršće pravne osnove? Pa zar se i mi ne bavimo tuđim životima, pri čemu smo i sami uronjeni u rizik? Ako su usahle i takve službe koje su osnivale ICAR, ako su tradicionalne i nacionalne gorske službe spašavanja tek manjina čak i u asocijaciji Alpine Rescue u kojoj prevladavaju članice koje čak ni u svom imenu nemaju gorsko spašavanje, je li realno očekivati da će se jedna komisija za GSS nacionalnoga planinarskog saveza male mediteranske zemlje, lijepih, ali nevelikih planina, još dugo u budućnosti moći baviti gorskim spašavanjem na stari način? I to – i bez potpore sustava, i zakonske ovlasti, i praktički bez proračuna? I kakvi su to globalni društveni procesi stavili na kušnju tradicionalne nacionalne gorske službe spašavanja?

Razvoj suvremenih društava te odnose i javne poslove u njima sve više karakteriziraju procesi regulacije, integracije, liberalnog tržišta, modernizacije i profesionalizacije. Sigurnost i spašavanje ljudskih života svugdje je, pa i u planinama, postalo javna potreba koja se nužno treba regulirati zakonima, tako da je legalitet djelovanja postupno postao najveći problem tradicionalnih gorskih službi spašavanja – naizgled formalnost, ali neizbježan u vrlo ranjivoj djelatnosti koja se bavi nesrećama i gubitcima ljudskih života, pri čemu se provoditelji nužno izlažu moralnim, krivičnim i materijalnim odgovornostima. U svijetu sve većih regulacija, gdje ni svinjokolja za vlastite potrebe nije moguća bez propisanih mjera i uplitanja države, ovo je ranjivo mjesto svake vlasti i javne uprave. Nigdje se – ni na moru, ni u gradovima, ni na prometnicama, ni u planinama – nije više moglo raditi bez jasne zakonske regulacije. Bez ovlasti da u ime države možete provoditi takvu djelatnost, spašavatelj je u prekršaju i izvan zakona, potpuno nezaštićen i izložen spomenutim moralnim, kaznenim i materijalnim odgovornostima. Zato su s vremenom države diljem svijeta odgovornost za tu javnu potrebu sve više prenosile

na one čija je djelatnost već regulirana zakonima, poput policije i drugih, i na čiju provedbu mogu utjecati i nadzirati je. I tako su nacionalni planinarski savezi i tradicionalni GSS, ma koliko su do tada bili učinkoviti, odjednom, i na vlastitom terenu – postali autsajderi.

Ni integrativni procesi nisu nam išli na ruku. Naime, i samo je gorsko spašavanje doživjelo bitne promjene. Nije to više jednostavno, samodostatno djelovanje nekog tima ili službe, ili drugarska pomoć na nepristupačnom prostoru, nego kompleksan i koordiniran postupak, neprovediv bez državne logistike, sustava dojave, helikopterske potpore, usklađene suradnje s hitnom medicinskom pomoći, policijom i drugim javnim službama koje su kao takve već bile integrirane u sustav. Tako vitalna javna potreba nametala je koncem 20. i početkom 21. stoljeća, u tada tradicionalnim gorskim službama, uvođenje svih dostupnih resursa – helikoptera, opreme, tehnologija, informatičkih alata i koječega tada novoga, što je ljudima davalo veće izgleda da prežive. Takvu skupu i živu djelatnost, koja traži stalnu modernizaciju i kontinuirano usvajanje sve novijih znanja i sposobnosti, mogle su si priuštiti samo postojeće javne službe, koje su imale svoju legislativu, infrastrukturu i dostatne financijske proračune. U to doba ni komisije ni stanice HGSS-a nisu imale

gotovo nikakve financije, a o potrebnoj legislativi nije bilo ni govora. Slično je bilo i u drugim tradicionalnim GSS-ovima. Ni procesi profesionalizacije nisu nam išli u prilog. Spašavanje ljudskih života svugdje je, pa i u planinama, postupno prepoznato kao ultimativna javna potreba koja se nije više mogla provoditi poluobvezno, kao hobi, i u slobodnom vremenu pripadnika neke službe. U nekim je drugim javnim potrebama možda i bilo moguće biti volonter koji pomaže onoliko koliko može, kada može i onako kako želi, ali od javnih spasilačkih službi o kojima su ovisili ljudski životi zahtijevalo se neupitno djelovanje, uvijek i svugdje, gdje god i kad god zatreba. Takva profesionalizacija nije nužno podrazumijevala stvaranje profesionalnog pogona, ali zahtijevala je drugačiji pristup, način organiziranja, teritorijalnu mrežu i kapacitet, uvećanje interventnosti i legalitet djelovanja. Toga trenutka nismo ni bili relevantni. Nesreće u hrvatskim planinama tada su bile razmjerno rijetke i na margini društvene pozornosti jer je zemlja netom izašla iz rata pa pojedinačne sudbine u odnosu na kolektivna stradanja i ratne strahote nisu bile u fokusu. A i nismo se imali ni sa čime ni integrirati jer je nacionalni sustav zaštite i spašavanja bio još vrlo slabašan, ako ga je uopće i bilo.

I liberalni je kapitalizam unio neke promjene i zakone tržišta, a tržište funkcionira po principu

Stijensko spašavanje

što veća vrijednost za manje novca. Gorsko spašavanje skupa je sposobnost, a sposobnost koja se ne koristi beskorisna je. Zato su sve javne službe, pa čak i tradicionalne GSS organizacije, sve više širile svoj obuhvat djelovanja i od nekadašnjega internog planinarskog servisa i službe u planinama, sve više postajale elitna nacionalna sposobnost i za opće potrebe i za potrebe civilne zaštite. Spašavanje je s vremenom postalo i proizvod za tržište pa su se u to doba često GSS-u nametali prijedlozi o naplaćivanju i komercijalnom spašavanju. No, na gospodarski se način baviti gorskim spašavanjem podrazumijeva prethodno posjedovanje znatnih materijalnih sredstava kako bi se servisirao hladni pogon, skupa obuka, oprema, spremnost, čak i vlastiti helikopteri, a to je objektivno moguće jedino tamo gdje za to postoji tržište sa stotinama tisuća korisnika, velika skijališta i sl.

S dotadašnjim brojem akcija HGSS nije mogao računati na takvu budućnost, niti bi nam taj »plaćenički« put bio moralno prihvatljiv. U međuvremenu su se i drugi u Hrvatskoj zainteresirali za našu djelatnost jer je gorsko spašavanje zapravo sinonim za elitno spašavanje, a mi smo za čitavo to vrijeme, još od početka rata, nesebično osposobljavali i druge koji su imali interesa razvijati gorsko spašavanje u okviru svojih organizacija. U to se doba provodio i preustroj vojnih i policijskih snaga, za koje je trebalo pronaći neku mirnodopsku svrhu. Osobito se u policiji već nabavljala spasilačka

oprema, brdske nosiljke (marineri) za sve policijske uprave, i HGSS se trebao itekako potruditi i dokazati da podržavljenje te djelatnosti nije ničim opravdano jer mi to sasvim dobro radimo. I ne samo dobro, nego najbolje, i ne samo kao dobar alat za spašavanje kad se nešto dogodi, nego kao vrijednost obogaćena preventivom, radom u zajednici, kao poluga razvoja turizma, te za druge doprinose.

Definirali smo problem koji treba riješiti, ili alpinističkom terminologijom – svladati, prepejati. Ali kako? Ako nemamo status javne službe, ako bez ikakve materijalne osnove i potpore moramo neprestano dokazivati da smo najbolji, ako su svi svjetski trendovi protiv nas, ako čak nema ni sustava bez čije potpore ne možemo biti učinkoviti, zašto se upuštati u tako težak izazov, s malo izgleda za uspjeh? I obrnuto, kako biti najbolji bez zakonodavstva, materijalne osnove i potpore sustava? Kako sve to ostvariti u zemlji koja nije alpska i u kojoj su i resorni dužnosnici javno izjavljivali da je to čime se bavimo, spašavajući čudake po planinama, posve nevažno za zemlju koja je netom izišla iz rata i koja ima mnoštvo drugih prioriteta?

U takvim uvjetima biti uspješan u najtežem poslu na svijetu – bio je težak i naizgled »neprepeljiv detalj«. Sve što smo tada imali bila je etičnost na kojoj je Služba izrastala i stečen alpinistički način razmišljanja da problem nije prepreka nego izazov, a da je svladavanje problema izbor i način

djelovanja. I rekli smo: idemo! Nećemo se vraćati u podnožje stijene, jer to je naša stijena! I hrabro smo se upustili u nove izazove. A nesreće su se ipak događale, i u mnogima smo jedino mi, zahvaljujući svojim gorskospašavateljskim sposobnostima, mogli sačuvati ljudske živote, jer drugih koji toliko mogu i žele tada nije ni bilo. Na to nas je obvezivala misija iz našeg statuta: »spašavanje i sprječavanje nesreća u planinama i svugdje gdje naša vještina, znanje i oprema ljudima može spasiti život«. Svugdje! Jer moći, a ne činiti, u takvim bi situacijama, presudnima za nečiji život, bio težak moralni faul. Mi smo to činili uspješno i s vremenom sve uspješnije, iako je to nosilo rizike da i sami doživimo »slovenski« ljudski i pravni epilog. Zato je trebalo ubrzano ozakoniti HGSS. Preduvjet za to bila je relevantnost, a nju smo mogli postići jedino rezultatima i preuzimanjem inicijative, aktivnom ulogom u društvenim procesima i izgradnji sustava. Krenuli smo tim putom odvažno, ne sumnjajući u ishod.

Nipošto ne bi bilo ispravno zaključiti da je cilj bio ambicija da se pošto-poto sačuva organizacija i ime. Tada smo imali izbor. Mogli smo se prepustiti sudbini i postati objektom globalnih i nacionalnih procesa, prepustiti vlastitu kuću nekome drugome, kome ne može biti ni izbliza toliko stalo koliko nama, ili uzeti sudbinu u svoje ruke, s dubokim uvjerenjem da je to najbolji način da se ostvari sigurnost i zaštita u planinama. Naša je prednost bila u tome što smo se mogli identificirati i kao netko tko je dužan pružiti pomoć i kao netko tko će je možda i sam zatrebati. U planinama, u toj našoj kući, i mi, naši prijatelji i naše obitelji, također se možemo naći s »one« strane, da nam život ovisi o savjesti i srčanosti onih koji će se boriti za naš život i od kojih bismo s pravom očekivali da to rade kao da je to najvažnija stvar na svijetu. Jedino je to bio pošten pristup, jer nečiji su životi na jezičcu vage i doslovno u našim rukama.

Temelj etičnosti čini *drugome ono što želiš da drugi tebi čine* za nas nije bila floskula jer smo se itekako mogli prepoznati na objema stranama – i na strani onih koji čine i pomažu, i na strani onih koji životno trebaju nečiju pomoć. Zato za nas ravnodušnost, neorganiziranost ili neučinkovitost uopće nisu bili opcija jer bi to za posljedicu imalo gubitke tuđih ili naših života. Dali smo sebi zadatak uspoređivati se samo s najboljima

na svijetu. Usvajali smo sve sposobnosti, resurse, helikoptere i iskustva drugih, i sve što je makar i za promil davalo veće izgleda ljudima da prežive. Zato i jesmo tako srčano gradili još bolji i učinkovitiji sustav, uvodili nove sposobnosti, preventivu, a sve to ćemo činiti i ubuduće. Naša sposobnost da možemo funkcionirati u najtežim uvjetima i okolnostima, kakve donose i klimatske promjene – a koje su mnoge druge zatekle nespremnima – naš pristup preventivi, projektiranju sigurnosti, potpora turizmu, naša dobra organiziranost, integriranost u svjetsku struku i iskustvo, naša posvećenost ugroženima, sve to zajedno donijelo nam je s vremenom relevantnost kakvu danas nesumnjivo imamo.

Sumnjam da bi ijedna druga organizacija kojoj bi gorsko spašavanje bilo tek pod »B« imala takav pristup, pa makar i s neusporedivo boljom materijalnom i svakom drugom potporom. Taj alpinistički mozak i modus operandi, ne odustati zbog teškoća, to moralno načelo i motivacija na atomski pogon, omogućilo nam je da ostvarimo i ono što se činilo nemogućim. Bilo je i zanimljivo, jer alpinisti vole probleme. Ne možeš ispenjati stijenu ako se ne usudiš i ne upustiš! Sjećam se riječi pokojnog prijatelja Ante Bedalova kad bismo se našli pred nekom teškom liticom. Gledajući stijenu, a zapravo na naš problem, s mnogo je ljubavi govorio: »Vidiš je. Izgleda strašna i neprepunjiva, a onda uđeš u nju, ona ti se otvori i onome tko želi i vidi uvijek ponudi neko rješenje, oprimak, pukotinu i na kraju izlaz«. I uvijek, što je problem veći, to je veći i rezultat. Zato

sam tada bio dubokog uvjerenja da je baš nama s pravom pripala ta teška zadaća i odgovornost, jer je to naša kuća i jer nikome neće biti toliko stalo do nje kao nama. Nikad nisam sumnjao da ćemo uspjeti. Naša je upornost impresionirala neke novinare pa su me pitali: »Hoće li vam jednoga dana Vlada ipak donijeti te zakone?« S mnogo sam im samopouzdanja istog trenutka šaljivo odgovorio: »Hoće, ali još ne zna da hoće!« Jer kakvi bismo mi to bili penjači kad bismo ušli u stijenu ne vjerujući da ćemo je ispenjati? I zato su, uz veliko poštovanje prema drugim javnim službama, u ovoj našoj kući svi drugi autsajderi.

Rijetke su organizacije koje imaju takve korišćene kao mi i druge gorske službe spašavanja. Od prvih akcija spašavanja u planinama, ni naši si prethodnici nikad nisu mogli priuštiti ravnodušnost i osrednjost. Daleko od svake tuđe pomoći, morali su se osloniti samo na sebe i svoje prijatelje. Samo na ono što mogu ponijeti u ruksaku, znanje i vlastitu glavu, domišljatost i motivaciju gigantskih razmjera. Za to nisu tražili nikakve

nagrade. Radost pomaganja i taj dobar osjećaj kada uspiješ nekome spasiti život ili mu olakšati muke, bili su im jedina i obilata nagrada, vrijedna svakog truda. Zato je i bilo moguće da u ključnom trenutku razvoja hrvatskog društva i konfiguriranja nacionalnog sustava sigurnosti organizacija baš takvih korijena preuzme svoju odgovornost i danas bude ono što jest – institucija koja uživa ugled i povjerenje građana, svjetska izvrsnost, pokretač mnogih procesa u sustavu zaštite i spašavanja, organizacija čija je djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku (čl. 2. Zakona o HGSS-u), temeljna operativna snaga sustava civilne zaštite, važan dionik sustava domovinske sigurnosti, sastavnica i subjekt strategije nacionalne sigurnosti, važan partner turizma, primarne zdravstvene zaštite, rada u zajednici, zaštite prirode, volonterstva, pokretač mnogih procesa. U svim oblicima spašavanja imamo najprestižnije svjetske licence i često nas zovu da drugima pružamo pomoć u »najgorskim« disciplinama, stijenskim i speleološkim spašavanjima, da educiramo druge. Primili smo i brojne međunarodne nagrade i priznanja.

Ono na što sam još ponosniji jest naš doprinos razvoju sustava sigurnosti u Hrvatskoj, koji smo poticali i svojim djelovanjem pokretali i druge da idu tim smjerom. Bez tog sustava ni sigurnost u planinama ne bi bila moguća. Svojim smo primjerom svjedočili da se može i mora bolje. Prozivali smo, inicirali zakone, uvođenje broja 112, prvi smo započeli s helikopterskim spašavanjima, prvi smo uveli niz sposobnosti koje su poslije postale standard i zbog kojih je Hrvatska danas sigurnija zemlja. Danas, kad Ministarstvo zdravstva nabavlja na tisuće vanjskih automatskih defibrilatora i kada su oni postali standard na javnim mjestima, dobro se prisjetiti da smo znatno prije upravo mi takvim defibrilatorom prvi oživjeli čovjeka u Hrvatskoj. U Hrvatsku smo uvodili nova znanja i sve što je ljudima davalo veće šanse da prežive. Unaprijedili smo sistem potraga, uveli specijalizirane potražne pse, spašavanje na brzim i divljim vodama i koješta drugo. Na tisuće smo liječnika i drugih medicinara osposobili za izvanbolničko zbrinjavanje ozlijeđenih. Radili ono što dotad nitko nije, poput noćnoga helikopterskog spašavanja s kruzera, pri čemu smo čovjeka dvaput uspješno reanimirali. Borili smo se da ozlijeđeni i bolesni i u planinama i na nepristupačnim terenima imaju jednaka prava

i pomoć kao i oni u gradu ili prometu. Činjenica je da smo u Hrvatskoj baš mi pokrenuli sustav helikopterskih dežurstava kakav danas provode drugi, te da smo baš mi prije petnaestak godina, sa svojim međunarodnim partnerima, putem pilot-projekta organizirali prva prava HEMS (Helicopter Emergency Medical Service) dežurstva. U nizu akcija u najtežim uvjetima i okolnostima pokazali smo da se i drugi moraju boriti za svaki ljudski život, jače i odgovornije nego prije. Katkad smo zbog toga navukli na sebe nelagodu, pa i osobnu netrpeljivost nekih čelnika državnih institucija, jer smo ih morali podsjećati da i oni moraju bolje i više. No, kada se tako srčano boriš za onoga kome život ovisi o tebi, tada imaš moralnu snagu i pravo i od drugih tražiti isto.

Danas HGSS i ljudi u crvenoj odori izazivaju poštovanje, ali zasigurno ne samo zbog vrijednih spasilačkih sposobnosti i minulih zasluga, nego zato što je HGSS postao simbolom poštenoga, dosljednoga i požrtvovnoga odnosa prema onima koji trebaju pomoć. To se povjerenje ne smije nikad iznevjeriti jer je pošten odnos prema onome tko nas treba istovremeno i pošten odnos prema nama samima.

Autor članka Vinko Prizmić, pročelnik HGSS-a 2002. – 2018.

Zato na kraju imam potrebu zahvaliti našim časnim prethodnicima i učiteljima koji su nam usadili taj alpinistički način suočavanja s izazovima i naučili nas tom poštenom pristupu, te našoj kolijevci, Hrvatskom planinarskom savezu, koji nam je omogućio da danas na izvrstan način, bez obzira na sve hendikepe, pod svojim imenom i u vlastitoj organizaciji provodimo ono zbog čega smo davne 1950. osnovani. A to je »spašavanje i sprječavanje nesreća u planinama i svugdje gdje naša vještina, znanje i oprema ljudima može spasiti život« (Statut HGSS-a).

Planinarenje usred Indijskog oceana

Uspon na najviši vrh Sejšela

Damir Šantek, Zagreb

DAMIR ŠANTEK

Uz istočnu obalu Afrike, sjeveroistočno od Madagaskara, pruža se, omeđena toplim valovima Indijskog oceana, cijela mala niska bisera, komadićaka kopna, na karti svijeta praktički nevidljivih djelića raja. To su Sejšeli, od matičnoga kontinenta Afrike udaljeni 1500 kilometara. Tu otočnu državu čini arhipelag od 115 otoka, ukupne površine 459 km². Pravu sliku o njenoj veličini možete dobiti usporedite li je s površinom Krka, koja iznosi 405,8 km² i tek je neznatno manja od ukupne površine svih sejšelskih otoka, otočića i hridi.

Otočje se sastoji od vanjskih i unutarnjih otoka. Vanjskima pripadaju 74 koraljna atola i

grebena, a unutarnji su građeni od granita i ima ih 41. Ti granitni otoci vrhovi su potopljene kopnene mase koja se zajedno s Indijom i Madagaskarom odvojila od superkontinenta Gondvane prije 125 milijuna godina noseći sa sobom drevnu biotu. Eoni evolucijske izolacije, uz povremene doprinose sa strane, proizveli su niz endemskih biljaka i životinja, od žaba manjih od muhe, preko rakova kokosovih samaca, kao najvećih kopnenih član-konožaca, s rasponom nogu od jednog metra, do kornjača težih od 250 kg. Domaći ljudi na Sejšelimu svjesni su potrebe zaštite krhkog ekosustava i prirodnog bogatstva pa se velika pozornost pridaje uklanjanju invazivnih biljnih i životinjskih

vrsta. Uostalom, i uvodne riječi sejšelskog ustava glase: »Mi, građani Sejšela, zahvalni Svevišnjem Bogu što živimo u jednoj od najljepših zemalja svijeta; uvijek svjesni jedinstvenosti i krhkosti Sejšela [...] iskazujemo svoju nepokolebljivu posvećenost da [...] pomognemo u očuvanju sigurnoga, zdravog i funkcionalnog okoliša za sebe i buduće naraštaje.«

S oko 95.000 stanovnika, Sejšeli su »najmaloljudnija« afrička država. Malen broj stanovnika i dobro razvijeni turizam i ribolov omogućuju joj da ima najveći BDP po glavi stanovnika u Africi. On iznosi 15.859 USD, što je, za usporedbu, više od hrvatskoga.

Glavni grad Sejšela, Victoria, nalazi se na najvećem otoku Maheu, a u njemu živi oko 30.000 stanovnika. To je jedna od najmanjih svjetskih prijestolnica. Sam grad ne nudi ništa posebno zanimljivo, ali je važan kao financijsko, transportno, skladišno i upravno središte države.

Zaronimo li samo malo dublje u povijest, vidjet ćemo da su ovi otoci bili nenastanjeni sve do 18. stoljeća. Prvi zabilježen podatak o pristajanju nekog broda potječe iz 1609., kad se ovdje zaustavio brod Britanske istočnoindijske kompanije. Prvi kolonizatori stupili su na otočje 1770., a bili su to francuski doseljenici s robovima. Nedugo poslije, 1884., otočje dolazi pod britansku vlast. Ona je povećala broj robova, a kako se doselio tek mali broj Britanaca, francuski jezik i kultura ostali su dominantni sve do današnjih dana, što se vidi i po brojnim toponimima. Nakon uspostave višestranačja i izbora Sejšeli su 1976. proglasili neovisnost od britanske krune te se nastavili razvijati kao samostalna država.

Lonely Planet prezentira planinarenje po Sejšelima kao najugodnije iznenađenje jer su obližnji Mauricijus i Reunion otprije prepoznati kao vrhunske planinarske destinacije, što nama, iz naše slobodoumne, ali ograničene Europe, djeluje samo kao dobra šala. Ali dobre su šale uvijek bolje od dosadnih, stereotipnih zanovijetanja kojima smo tradicionalno skloni.

U džunglama ili, kako ih danas vole zvati, kišnim šumama, i za obalnih »šetnji«, hodat ćemo stazama koje mogu izmamiti osmijeh na licima i ozbiljnijim planinarima, pogotovo ako nisu ograničenih shvaćanja. Kako su sva tri glavna otoka zapravo planinski otoci, teško se maknuti malo

dalje od neke senzacionalne plaže koju ne želite nikada u životu napustiti jer su slike u turističkim brošurama blage kopije stvarnosti koja ima i miris i okus i boje koje ne postoje ni na jednoj paleti te taktilnu divotu pijeska konzistencije najfinijeg pudera, sve dok ne zakoračite uzbrdo i uđete u sjenu gustih, kišnih šuma u kojima vas vlaga obuzima i prožima bez obzira pripremili se na to ili ne. Svaki otok nudi teže i lakše planinarske staze u svom okruženju vrućine i visoke vlage. Najviši vrh La Diguea visok je 333 m, Praslina 367, a Mahea 905 m, što su velike visine s obzirom na površinu otoka.

Još sam u Zagrebu pokušao doći do nekih podataka o usponu na Morne Seychelles, najviši vrh na otoku Maheu. Nažalost, nisam uspio saznati mnogo više od nadmorske visine i podatka da uspon nije za početnike, da je zahtjevan te da uspon i silazak traju pet sati. Svi podaci završavaju na Mont Blancu, naravno, ne na onom europskom, već na onom sejšelskom Mont ili Morne Blancu, visokom 667 m. Oba spomenuta vrha nalaze se u nacionalnom parku Morne Seychelles, koji je osnovan 1979. Površina mu je 3045 hektara, što je više od 20% površine Mahea, a nalazi se na sjeverozapadnom dijelu otoka, na kojem se nalaze i šume mangrova. Proteže se od obale Indijskog oceana sve do najvišega vrha otoka.

Kroz park prolazi samo jedna prometnica, Sans Soucis Road, koja je praktički ishodište za sve planinarske putove, kao što su Morne Blanc, Casse Dent, Salazie i Copolia trail. Početci svih putova uredno su obilježeni i mogu se naći i na kartama i na velikim pločama uza cestu, jedino što svagdje

Pješčana plaža na Sejšelima

nedostaje podatak o usponu na Morne Seychelles. Brojne staze pružaju prekrasne vidike, a najbolji mjeseci za planinarenje tim prekrasnim krajem jesu travanj i svibanj te listopad i studeni, kad su vremenski uvjeti najpovoljniji jer su vrućine manje.

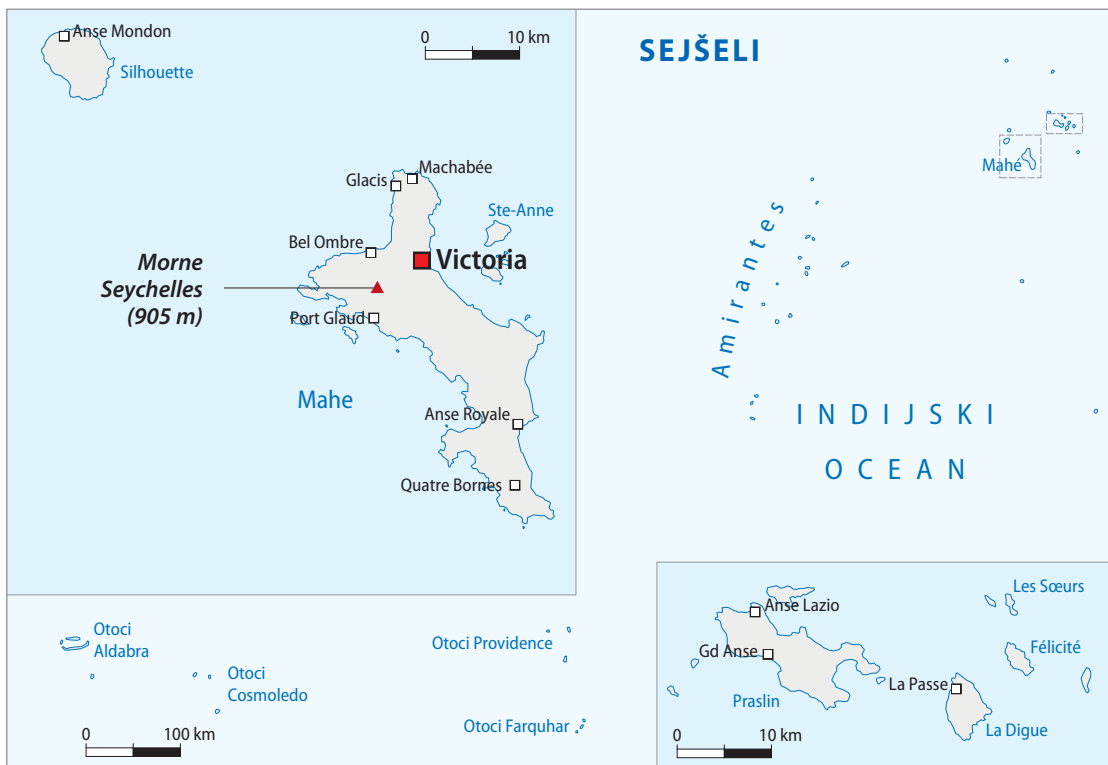
U Zagrebu sam bio u strci, no očekivao sam da ću sve potrebno lako doznati kad sletim i da se zbog toga ne trebam mnogo brinuti. Pokazalo se, međutim, da baš i nije tako. Svi su pokušaji, kao i na internetu, vodili na Morne Blanc. Sve agencije i svi mogući kontakti nude osnovne i šture informacije da je staza neprohodna, nesigurna, puna srušenog drveća, da je zarasla i opasna te da se njome nitko ne penje, da je lako zalutati, da su se lani ondje izgubila dva Nijemca, da ulaz na stazu nije obilježen i da nas onuda nitko neće voditi. Sve je to djelovalo prilično smiješno za ipak razmjerno nizak vrh, koji ne bi trebao predstavljati teškoću za iole iskusnijeg planinara.

Uz pomoć Ruskinje koja je radila u hotelu i poznaje neke planinarske vodiče, uspio sam nakon mnogo telefonskih razgovora i promjena termina dogovoriti uspon za utorak. To jutro Adi

i ja čekamo vodiča. Nakon kašnjenja od pola sata pojavljuje se korpulentni Terence, koji ni po čemu ne sliči nekome tko bi mogao hodati i pola sata, a kamoli pet sati planinariti. Na moj upit o usponu na Morne Seychelles, uvjerava me da smo dogovorili uspon na Mont Blanc. Sve je ubrzo počelo sličiti tragikomediji i zavjeri, samo što nisam mogao dokučiti zašto i protiv koga. Nakon sukoba kreolskoga i zagrebačkog mentaliteta strasti se smiruju i telefoniranje se nastavlja: za petak je dogovoren uspon, ovaj put stvarno, i to s čovjekom koji će nas odvesti na vrh, ali moramo znati da se gore ne ide, da je to užasno naporno, da je put neprohodan i da nema jamstva da ćemo se popeti.

S posebnim smo zanimanjem čekali petak da vidimo hoće li se tko pojaviti i postoji li uopće taj vrh ili je to nešto kao Lord Voldemort iz Harryja Pottera, tj. »onaj čije se ime ne smije izgovoriti«. Opet se pojavljuje Terence, ali i simpatični Simon, koji je širokim osmijehom odmah stekao naše povjerenje.

Krećemo obalnom cestom i u mjestu Port Glaud skrećemo na planinsku cestu Sans Soucis, koja se u zavojima penje visoko i duboko

Simpatični vodič Simon

u gustu prašumu. Zastajemo na jednom zavoju, na neoznačenome mjestu. Ne vidi se nikakva staza, a ni logičan ulaz u prašumu. Sunčano je i jako toplo, zapravo – vruće. Vlaga je veoma visoka pa smo se preznojili već dok smo se presvlačili. Uspion odmah počinje vrlo strmo, po nečemu što bi se dijelom i moglo nazvati stazom, ali je često neprepoznatljivo i vodi baš onuda kuda se ne biste nadali. U vrlo gustoj prašumi, pogotovo u drugom dijelu uspona, uistinu se lako izgubiti.

Kako dobivamo na visini, ulazimo u područje koje je posve divlje i zaraslo, često blatnjavo i sklisko, puno srušenih stabala, rupa, stijena i potoka koje treba pregaziti. Prelazimo preko brojnih palih stabala, provlačimo se ispod njih, hodamo uzdužno po deblima i po desetak metara, pridržavamo se za brojne lijanje, okolne mladice i korijenje kako bismo lakše svladali skliske strmine i velike skokove. Srećom, Mahe je otok na kojem nema otrovnih zmija i guštera, a ni opasnih kukaca, pa se u šumi bez straha možete primiti za sve što vidite, osim za jednu vrstu palme čiju stabljiku rese bezbrojne grube i oštre bodlje.

Put je cijelo vrijeme jednoliko strm, tek povremeno hodamo po izohipsi, ali se često i spuštamo kako bismo svladali prepreke ili prešli usjeke i udoline. Na nekim se stablima i stijenama mogu vidjeti sprejem načinjene crvene točke, no pouzdati se u njih bilo bi prilično smjelo. Staza stalno vodi kroz gustu prašumu i nemoguće je orijentirati se pogledom prema vrhu, koji se prvi put pokazuje tek pri samom završetku uspona. Sve u svemu, mnogo je mjesta koja ni po čemu ne sliče stazi i koja bismo inače zaobišli u širokom luku, ali to je nažalost pravi put, ili barem put kojim nas je vodio Simon.

Pokazao se kao dobar vodič, jer uz to što nas je sigurno kroz gustu prašumu doveo do vrha, pokazao nam je i mnoštvo zanimljivosti koje sami nikako ne bismo uspjeli zamijetiti. U šumi se mogu vidjeti stabla mahagonija, cimeta i klinčića, goleme biljke mesožderke, termitnjaci na stablima, pčelinjaci u dupljama, jež koji ovdje nije autohtona vrsta, plodovi divljeg ananasa, paprat u obliku palme, sejšelska vučja zmija (*Lycognathophis seychellensis*) i, kao zacijelo najveća zanimljivost, Gardinerova sejšelska žaba.

Put kroz kišnu šumu u nacionalnom parku Valle de Mai

Tropski vrčevac (*Nepenthes pervillei*) endemska je biljka mesožderka koja živi isključivo na otocima Maheu i Silhouetteu. Stanište joj se nalazi uz granitne stijene na visinama od 350 do 750 m nadmorske visine, gdje svojim korijenjem ulazi duboko u njihove pukotine. Kao i u svih biljaka iz te porodice, postoje zasebne biljke muškoga i ženskog spola. Biljke mesožderke opremljene su organima za hvatanje i probavu malenih životinja jer ne mogu fotosintezom proizvesti dovoljno tvari neophodnih za život. Budući da obično rastu na područjima vrlo siromašnima nitratom, taj nedostatak rješavaju iskorištavajući dušik, fosfor i druge važne hranjive tvari iz svog plijena kako bi stvarale enzime za prikupljanje svjetla. Za razliku od mesožderki s aktivnom klopkom, tropski vrčevac ima pasivnu klopku, koja se ne pomiče, već proizvodi biljni sok koji mami insekte i stvara sklisku površinu za koju se oni ne mogu prihvatiti. Kukci slete na rub lista koji ima oblik vrča ili lijevka, skliznu po toj tekućini i otkotrljaju se u dubinu lijevka. Unutrašnja je stijenka lijevka

voskasta i onemogućava penjanje, a na dnu su ljepljivi probavni sokovi. Životinja koja upadne u te sokove utopi se i biva probavljena. Koliko su te biljke stvarno posebne i drugačije, može se vidjeti i po tome što se Carl Linné, veliki švedski prirodoslovac iz 18. stoljeća, koji je osmislio sustav razvrstavanja živih bića, suprotstavljao tvrdnji da biljke jedu životinje jer je to »protiv prirodnog poretka po Božjoj volji«. Smatrao je da te biljke tek slučajno hvataju kukce i kad bi se nesretne bube prestale trzati, biljka bi nesumnjivo otvorila svoje listove i oslobodila ih. Charles Darwin nije u pogledu mesožderki imao takvih dvojbi, štoviše, one su ga očaravale, te je 1875. objavio knjigu »Kukcojedne biljke«.

Gardinerova sejšelska žaba (*Seychellophryne gardineri*) također je sejšelska endemska vrsta. Naraste najviše do 11 mm i kao takva treća je najmanja žaba na svijetu. Živi samo u kišnim šumama tih otoka i na većim visinama. Zanimljivo je da ženke polažu jajašca u nakupinama na vlažno tlo, gdje ih čuvaju, a tek izlegnute jedinke veličine

od 1,6 do 3 mm potpuno su formirane kopije svojih roditelja.

Ovakvo je planinarenje bilo za nas po mnogočemu potpuno novo i drugačije. Biljni i životinjski svijet oko nas nije nimalo nalik na nama poznata okruženja, a nevjerojatna vlaga umara na sasvim različit način. Potpuno smo mokri, i mi, i majica, i hlače, i donje rublje, ali i čarape i cipele. Pijemo mnogo vode pa vlaga izbija iz svake tjelesne pore. Teren je to po kojem ne valja žuriti jer nikad ne možete biti posve sigurni na što ćete stati dok hodate po tlu prekrivenom lišćem, granama i kamenjem. Pri spuštanju sam dvaput propao do prepona, baš kao što se u snijegu zna propasti na neugaženom putu i neobilježenoj stazi. Sve je to, nasreću, izazivalo samo salve smijeha i komentare o mojoj brzopletosti, nepažnji i »spretnosti«.

U jednom su se trenutku nad planinom nadvili oblaci, kao da će stvoriti lagan štit od sunčevih zraka i vlage, i u tim trenucima kao da smo ponovno prodisali. Na nekoliko je mjesta priroda prekrila stazu i prolaze te je Simon mačeto otvarao put kako bismo nastavili svoj uspon prema »nevidljivom« vrhu. Prvi pogled na vrh,

DAMIR ŠANTEK

Minijturna Gardinerova sejšelska žaba

desetak minuta prije kraja uspona, razveselio nas je jer smo bili blizu i dao nam je neku novu snagu. Oblaci su još uvijek tu, ali nekako bježe nošeni vjetrom, za njima dolaze novi, koji također prolaze... i tako u krug.

Nakon dva i pol sata hoda, potpuno mokri, ali i veseli, stižemo na vrh, koji nije ničim obilježen. To je mala zaravan povrh guste šume na koju može stati desetak ljudi. Kako pri usponu i silasku nismo susreli nikoga, čitavo zadovoljstvo veličanstvenog vidika na okolne otoke, glavni grad Victoriju i zračnu luku, guste, zelene šume, predivan, tirkizni ocean, zapjenjene valove i uvale sa žutobijelim pijeskom imali smo »samo za sebe«. Pogledom se može zaokružiti gotovo cijeli otok. Budući da je ovo najviši vrh u velikom prostranstvu, ono malo oblaka što se nakuplja izvan kišne sezone zadržava se upravo ovdje te je ubrzo od vidika ostalo samo sjećanje i slike na memorijskoj kartici.

Spuštanje, nažalost, nije bilo ništa lakše od uspona, dapače bilo je mnogo zahtjevnije jer je mjestimice na strminama podloga blatna i mokra, tako da sam više puta završio na tlu. Činjenica da smo se spuštali jednako dugo koliko smo se i penjali govori sama za sebe.

Iako ta nevelika planina na prvi pogled ne djeluje zahtjevno, uspon na njezin najviši vrh

DAMIR ŠANTEK

Tropski vrčevac (*Nepenthes pervillei*), endemska biljka mesožderka

stvarno nije preporučljiv izletnicima bez ozbiljnijega planinarskog iskustva. Staza je strma, mokra i skliska čak i kad ne pada kiša jer je vlaga veoma velika. Treba obuti dobre cipele i ponijeti mnogo vode, a vlaga će nas nenavikle na takve uvjete vrlo brzo iscijediti i umoriti znatno više nego zimski uspon na nižim visinama. Obvezno treba uzeti kompletnu rezervnu odjeću jer ćete se jako uprljati i biti potpuno mokri, kao da ste hodali po pljusk.

Na Sans Soucisu već nas je čekao Terence. Onako prljavi i mokri sjeli smo u auto i krenuli prema prvoj trgovini da našim pivom Seybrew nazdravimo uspješnom usponu. U dobrom raspoloženju dečki su komentirali naš uspjeh na Svjetskom nogometnom prvenstvu i smijali se tome što sva naša prezimena završavaju na »ić« (Modrić, Mandžukić, Rakitić, Brozović, Perišić...), što je u njihovom izgovoru stvarno zvučalo simpatično smiješno. Kažu da su u finalu navijali za nas, ali bilo je i bez toga potpuno jasno da su oni poput nas, te da više vole navijati protiv, nego za, pa su zapravo navijali protiv Francuza.

Osim najvećeg otoka Mahea, i drugi otoci nude razne mogućnosti za trekking i uživanje u

predivnoj prirodi, posebno Praslin i La Digue. Praslin je predivan otok, koji nudi mnogo toga što vrijedi vidjeti i doživjeti. Širom otoka razbacane su neke od najljepših svjetskih plaža, kao što su Anse Lazio i Anse Volbert. Zanimljivo je da su te goleme i dugačke plaže od sitnoga, gotovo brašnastoga bijelog pijeska, takoreći prazne. Imali smo osjećaj da su samo naše jer se na njima rijetko tko kupala i sunčala, što je u punoj suprotnosti sa zagušenošću bilo koje naše plaže tijekom ljetnih mjeseci. Turisti dolaze, slikaju se, prošeću plažom i odlaze dalje, u kombije, taksije i autobuse, da bi se kupali u svojim hotelima, u »sigurnim« bazenima u kojima nema valova i tko zna kakvih iznenađenja iz »potpuno nepredvidljivih morskih dubina«.

U središtu otoka nalazi se Valle de Mai, izvorna prašuma prepuna brojnih vrsta palmi, na čelu s legendarnom palmom coco de mer (*Lodoicea maldivica*). Taj je park praktički netaknut od 1930., zaštićen je od 1966., a od 1983. pod zaštitom je UNESCO-a jer je to jedno od dvaju mjesta na svijetu gdje ta rijetka palma raste u svom prirodnom okolišu. Drugo je takvo mjesto obližnji otok Curieuse. Coco de mer

(morski kokos) poznat je kao biljka s najvećim plodom (i sjemenom) na svijetu, koji može težiti i do 25 kg. Plod te palme nalikuje na veliku straznjicu žene koja se sagnula, i zahvaljujući tome zaradio je epitet najseksi voća na svijetu. S druge strane, muški primjerci te palme imaju cvat u obliku falusa, dužine i do jednog metra, koji raste okomito u zrak, a nakon cvatnje se objesi, te visi, što smo na više primjeraka vidjeli uživo. Biljka je pod strogom zaštitom fondacije Sejšelsko otočje (Seychelles Island Foundation) jer postoji velika potražnja za njezinim plodom, pogotovo na azijskom tržištu, zbog njegova navodnoga afrodizijskog djelovanja. Godišnje se službeno proda više od tisuću plodova te palme, i to po cijeni od 200 do 600 eura po primjerku, ovisno o obliku i veličini ploda. Na crnom se tržištu cijelo proda još veći broj tih kokosa.

Kroz šumu vodi više dobro obilježenih, laganih i prelijepih staza na kojima ćete više zastajkivati i uživati u bogatstvu prirode nego hodati. Imali smo sreću što smo usred toga velikog prirodnog bogatstva uspjeli vidjeti i endemsku crnu papigu

Coracopsis barklyi, kojih, prema procjenama, u prirodi ima od 500 do 900 jedinki.

S Praslina se trajektom za nepun sat vremena stiže na La Digue, treći po veličini sejšelski otok. Istinski je biser, prepun predivnih, teško dostupnih pješčanih plaža, okruženih s jedne strane gustom, kišnom šumom, a s druge tirkiznim, toplim vodama Indijskog oceana. Sejšelska kreolska opuštenost ovdje se može doživjeti u svojem najreprezentativnijem izdanju. Izvan mjesta La Passe postoje tek dvije ceste, a otokom vozi samo nekoliko lokalnih vozila. Vrlo se jeftino mogu unajmiti bicikli, no i njima se ne može stići predaleko jer se do svih najljepših plaža mora pješачiti neobilježenim šumskim putovima. Tako, primjerice, od plaže Grand Anse preko Petite Anse do Anse Cocos treba 40-ak minuta lagana hoda, za što ne treba žaliti truda. Što su plaže udaljenije, ljudi je manje, priroda netaknutija, a osjećaj veličanstveniji. Gotovo je nevjerojatno da se na takvim, predivnim plažama možete osjećati usamljenije nego na brojnim europskim planinama, koje su često prepune planinara.

Na Velebitu prije dvije tisuće godina

Faruk Islamović, Zagreb

Velebit je 143 kilometra dugačak kameni zid, s morske strane gol, a s kopnene prekriven šumama i livadama. Na tako velikom prostoru, gotovo u cijelosti nenaseljenom, nalazimo brojne zanimljivosti, prirodne, kulturne, povijesne, graditeljske i razne druge.

Bez obzira na njegovu nepristupačnost i tešku prohodnost, čovjek je oduvijek nalazio načina da tu planinu-prepreku preskoči, da na njoj i od nje živi.

Bezbroj je velebitskih zanimljivosti, i baš o svakoj od njih mogla bi se napisati knjiga. Pisani kamen jedna je od tih zanimljivosti, koja je dobro poznata svim znatiželjnim planinarima. Riječ je o zapisu iz rimskih vremena uklesanom u živu stijenu koja se nalazi u šumi Legencu na ličkoj strani, iznad Kosinjskog Bakovca. Zapis određuje granicu između dvaju ilirskih plemena, Parentina i Ortoplina, te određuje da se Ortoplini smiju služiti obližnjim izvorom vode.

Pisani kamen je zapis iz rimskih vremena, uklesan u živu stijenu koja se nalazi u šumi Legenac na ličkoj strani, iznad Kosinjskog Bakovca. Zapis određuje granicu između dvaju ilirskih plemena, Parentina i Ortoplina, te određuje da se Ortoplini smiju služiti obližnjim izvorom vode

Pisani kamen, šuma Legenac, Bakovac Kosinjski

Parentini, Ortoplini... kako zanimljiva i nepoznata imena plemena! Zapis na kamenu iz rimskih vremena, usred Velebita – prezanimljivo, ali i dalje posve nerazjašnjeno! Sve bi mi ostalo tako maglovito tko zna koliko dugo da mi u ruke nije dospjela fantastična knjiga »Starim cestama preko Velebita« Lare Černicki i Staše Forenbahera. Čitam knjigu, bolje rečeno, gutam stranice i cestu po cestu, sve mi je u njoj zanimljivo. Sve tako do 96. stranice i naslova »Rimski suhozid i Dolabelin natpis«. Pošto sam pročitao tekst ispod naslova, u kojem se opisuje sličan rimski zapis s druge strane Velebita, počelo je istraživanje čiji je rezultat priča koju čitate. Slijedeći ključnu riječ »Dolabela« otkrio sam pozadinu nastanka tih dvaju zapisa i općenito života na Velebitu prije dvije tisuće godina. Pripremite se na putovanje u daleku prošlost!

Godina je 6., Rimsko se carstvo nastavlja širiti te se upravo priprema za pokoravanje germanskih plemena. Stoga mobilizira vojnike i priprema legije za rat. Među ostalima, regrutiranje se provodi i u ilirskim plemenima – Breucima, Desitijatima,

Jasima, Japodima, Liburnima, Delmatima, Daorsima, Oserijatima... No, dvije već formirane legije, sastavljene od Breuka i Desitijata, odbijaju regrutiranje i pod svojim vođama Batonom Breučkim i Batonom Desitijatskim dižu ustanak. Nemilosrdno ubijaju malobrojno rimsko stanovništvo, trgovce, veterane i ostale predstavnike rimske vlasti.

Prvi zapisani prelazak preko Velebita

Rimski car Oktavijan iskrcao se 35. pr. Kr. u Senju i preko Velebita stigao do grada Metuluma, uporišta ilirskog plemena Japoda. Tamo se dogodila krvava bitka u kojoj su Rimljani porazili Japode i konačno ih pokorili. Povjesničari nisu utvrdili gdje je bio Metulum, a pretpostavlja se da je mogao biti na jednom od brežuljaka u polju istočno od Ogulina. Premda je sigurno da se preko Velebita putovalo i prije, taj je Oktavijanov pohod prvi zapisani prelazak preko Velebita u povijesti.

Natpis u Smrčevoj dulibi

U našem je časopisu 1899. objavljen članak u kojem se spominje još jedan stari velebitski natpis, na kamenu u Smrčevoj dulibi. Na njemu su se navodno spominjali Japodi i Gepidi. Članak nema potpisanog autora pa možemo pretpostaviti da je to bio tadašnji urednik Dragutin Hirc. Natpis u Smrčevoj dulibi ne spominje se nakon 1899. ni u jednom znanstvenom djelu ili tekstu pa se može pretpostaviti da je izgubljen. Šteta, jer Gepidi su vrlo zanimljiv narod, koji se prvi put spominje 260. godine, a bio je prisutan sve do 6. stoljeća. U našim se krajevima Gepidi zovu Bezjaci. Zanimljivo, u Pregradi, u Hrvatskom zagorju, postoji lokalna podjela stanovništva na Bezjake – starosjedioca i Ratkajce – Hrvate koji su doselili u te krajeve te bili kmetovi Ratkajevih. U sjevernoj Istri također postoje starosjedioci Bezjaci, koji pak došljake zovu Vlahi. Informacije o Gepidima i Bezjacima prenesene su s portala bezzjak-narod.blogspot.com.

Ustanak je obuhvatio cijeli Ilirik i zbog svoje silovitosti izazvao veliku paniku u Rimu. Strah je bio tolik da su ondašnji kroničari ilirski ustanak usporedili s prodorom Hanibala i njegovim dolaškom pod rimske zidine. Rim je pobunu shvatio vrlo ozbiljno te je uslijedila trenutna obustava priprema za rat u Germaniji i mobilizacija čak 15 legija kako bi se ugušio taj ustanak.

Rat s Ilirima bio je veoma krvav i trajao je čak tri godine. Nizale su se pobjede i porazi na objema stranama, a Iliri su čak u jednom trenutku opsjedali Salonu, koja je bila glavni grad provincije Ilirika. Rimski su kroničari posebno zabilježili dvije teške i krvave bitke. Jedna se odigrala na *Mons almusu* (Fruškoj gori), a druga u močvarama rijeke *Volsce* (Vuke kod Vukovara). Konačno, 9. godine, Rimljani, uz pomoć Dačana, ali i zbog izdaja u ilirskim redovima, slamaju Ilire i zarobljavaju ustaničkog vođu Batona Desitijatskog. Završna se bitka odigrala kod grada *Andretiuma* (Gornjeg Muća, sjeverno od Splita). Kroničari su zapisali da se Baton predao, a svi branitelji te njihove žene i djeca sami sebi oduzeli život.

Taj je rat označio kraj višestoljetnih manjih ratova i ustanaka koje su razna ilirska plemena dizala protiv Rimljana. Ilirska je vojna moć bila potpuno slomljena i u Iliriku je nastupilo dugo

razdoblje mira. Rimljani su bili vješti upravljači osvojenih područja, organiziraju namjesničku upravu te Ilirik dijele na dvije provincije: Panoniju i Dalmaciju. U Dalmaciju tako 14. godine stiže namjesnik Publije Kornelije Dolabela. On potječe iz jedne od najdugovječnijih rimskih plemićkih obitelji. Njezini su članovi prisutni u rimskom javnom životu od 3. st. pr. Kr. pa sve do 2. st. n. Kr.

Kao namjesnik provincije Dalmacije, Dolabela se zadržao do 20. godine. U tom razmjerno kratkom vremenu ostavio je vrlo snažne tragove. Njegova je najveća zasluga izgradnja pet cesta s ishodištem u Saloni. Najznačajnija je ona koja je preko *Bariduuma* (Livna), *Ionnarije* (Kupreškoga polja, na kojem se i danas vide tragovi te ceste) i *Castra* (Banjaluke) vodila do rijeke Save i grada *Servitiuma* (Gradiške) u provinciji Panoniji. Radi iskorištavanja bosanskih rudnih bogatstava izgrađena je cesta od Salone do doline rijeke *Bathinus* (Bosne), gdje su bili rudnici olova i srebra. Treća je važna cesta izgrađena do planine *Ulcire*, koja je predstavljala granicu između plemena Delmata i Ditiona. Ta je planina i danas granična i zove se Ilica (ili Ujilica), a čini nastavak grebena Dinare u zapadnom smjeru. O tim velikim građevinskim pothvatima svjedoče natpisi na pet kamenih ploča iz Salone koje se danas čuvaju u splitskom Arheološkom muzeju.

Druga je velika Dolabelina zasluga formiranje tzv. *Forme Dolabelliana*. To je najstariji katastarski dokument, koji je služio za razgraničavanje plemena i rješavanje sporova u vezi s međama, tj. granicama između pojedinih zajednica. U tu su svrhu izrađivani tzv. terminacijski (međaški) natpisi kojima se na određenoj lokaciji trajno zapisivala odluka suda. Do sada je u Dalmaciji pronađeno čak 30 ovakvih natpisa, a na sedam se spominje Dolabela: Trogirska zagora – dva natpisa, Karin – tri natpisa te po jedan u Ivoševcima (*Burnumu*) i jedan u suhozidu kod Stinice. Uz te je međaške natpise na području Dalmacije pronađeno još njih šest na kojima se spominje Dolabela: dva u Cavtatu (*Epidaurumu*) te po jedan u Naroni, Visu (*Issi*), Saloni i Zadru (*Iaderu*). Ti su ostali natpisi stajali na zgradama i hramovima.

Nakon službovanja u Dalmaciji Dolabela se nakratko vraća u Rim, sudjeluje u radu Senata te 23. godine odlazi kao namjesnik u Afriku, gdje uspješno ugušuje ustanak Numidana. O tome

Natpis iz Stinice pronađen je šezdesetih godina 20. stoljeća među kamenjem koje je nekad činilo suhozid. Riječ je o suhozidu koji se u dužini od 2200 metara pravocrtno proteže od zaselka Panosa, nad morskom obalom, sve do zaselka Dundović Podkuki i početka strmih velebitskih obronaka

svjedoče natpisi na kamenim pločama pronađeni u gradu *Leptis Magni* na sjeverozapadu današnje Libije. Sve nam to govori da je Dolabela bio izvanredno snalažljiva i sposobna osoba. Otišavši iz Dalmacije ostavio je pacificiranu i uređenu zemlju s izgrađenih impozantnih 800 km cesta, brojnim javnim objektima i organiziranim pravnim sustavom.

Rim je dobro znao da se osvojenim područjem može upravljati samo ako vlada red. A kakav je to nered vladao na Velebitu da na njegovu području imamo dva kamena zapisa? Natpis iz Stinice pronađen je šezdesetih godina 20. stoljeća među kamenjem koje je nekad činilo suhozid. Riječ je o suhozidu koji se u dužini od 2200 metara pravocrtno proteže od zaselka Panosa, nad morskom obalom, sve do zaselka Dundović Podkuki i početka strmih velebitskih obronaka. Danas je suhozid u vrlo lošem stanju, ali ga je moguće uočiti na terenu kao široku gomilu kamena. Znatizeljno će ga oko mnogo lakše uočiti na Googleovoj satelitskoj snimci. Uništenju toga vrijednog spomenika vjerojatno su pridonijele razne ceste koje ga presijecaju čak 11 puta. Taj je suhozid ustvari granica o kojoj govori zapis. On glasi:

EX·DEC/
P·COR NEL/
DOLLABELAE

LEG PRO PRA/
[-----]
INT·BEG/OS·ET·ORTOPLI

Prijevod:

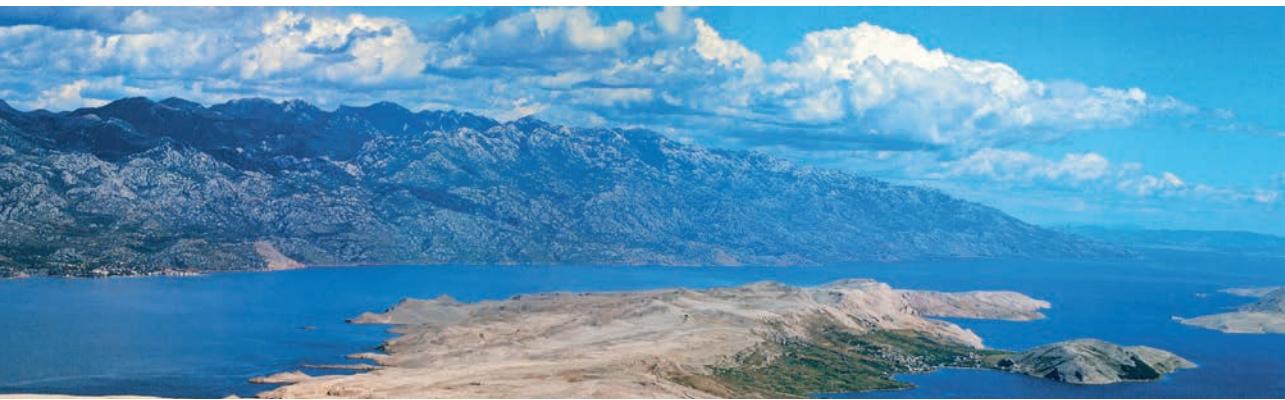
Odlukom Publija Kornelija Dolabele, legata u rangu pretora.[-----], između Bega i Ortoplina.

Kako je kamen s natpisom pronađen na ruševinama pravocrtnog suhozida, zaključeno je da je taj suhozid predstavljao granicu između tih dvaju plemena. Sjedište plemena Ortoplina bilo

je u *Ortopli* (Stinici), a plemena Bega u *Vegiumu* (Karlobagu). Položaj suhozida tik do Stinice, a daleko od Karlobaga, otkriva da su u sporu lošije prošli Ortoplini. Zid je postavljen tako da Ortoplini uopće nisu imali pristup prijevoju Alanu, a znamo iz natpisa na Pisanom kamenu da su sa stokom boravili na velebitskim pašnjacima i da im je bio važan izvor kod Pisanoga kamena. Jesu li Ortoplini napravili neki prekršaj pa su kažnjeni ili su Begi jednostavno bili jači, ostaje nepoznanicom. Budući da se na natpisu spominje Dolabela, potpuno je jasno da je natpis nastao u

Dolabelin natpis iz Stinice, Muzej grada Senja

vrijeme njegove uprave između 14. i 20. godine, te je po njemu dobio i ime. Dolabelin natpis iz Stinice čuva se u Gradskom muzeju u Senju.

Spomenička je vrijednost suhozida velika i njegovom bi se barem djelomičnom obnovom dobila lijepa turistička atrakcija. U Dalmaciji su pronađena samo tri suhozida što ih je rimska vlast podigla radi razgraničenja. Osim toga Stiničkoga, jedan suhozid nalazi se kod sela Golubića, sjeverno od rijeke Krupe (dužine 900 metara), a jedan između Donjega Karina i Popovića, sjeverno od Benkovca (dužine čak 8 kilometara).

Za povjesničare su Ortoplini prilično tajnovit narod. Izvori daju naslutiti da su se bavili stočarstvom, a da su živjeli na obali mora u *Ortopli*. Plemena južno od Ortoplina (Delmata) i sjeverno od njih (Liburni) bila su više orijentirana ka moru. Jedino su istočni susjedi Parentini, koji su

pripadali narodu Japoda, bili pretežito stočari. Jesu li možda Ortoplini također bili Japodi?

Već smo spomenuli da su Ortoplini imali spor s Parentinima i da je tako nastao Pisani kamen. Samo su tri poznata terminacijska natpisa očuvana na živom kamenu. Osim Pisanoga kamena, pronađena su dva natpisa u trogirskom zaleđu. Unatoč tolikim godinama i utjecaju atmosferskih prilika, dobro su sačuvani.

Ne zna se kada je Pisani kamen otkriven. Prvi ga spominje Josip Brunšmid, ravnatelj Arheološkog muzeja u Zagrebu, koji ga je osobno posjetio 1898. i fotografirao. Natpis glasi:

EX CONVENTIONE FINIS
INTER ORTOPLINOS ET PARENTINOS
ADITVS AD AQVAM
VIVAM ORTOPLINIS PASVS
D LATVS I

Prijevod:

Po dogovoru, granica između Ortoplina i Parentina; prilaz do žive vode Ortoplinima 500 koraka, 1 korak širine

Uzrok spora u ovom je slučaju pristup izvoru vode. Poznavatelji Velebita znaju da vode na Velebitu nema. Ako ulovite kišnicu, to je sve što imate. Za dugih, sušnih ljeta stočari su migrirali prema Lici, gdje su se nalazili kakvi-takvi izvori. Ortoplinima je neupitno 25 km udaljen izvor u Begovači bio daleko, ali ipak najbliži. Vode nema, suša je, a i Parentini moraju napojiti svoju stoku. Očito je da je nastao spor, koji su Rimljani riješili presudom uklesanom u tu stijenu.

Velebitske luke na grčkom portulanu

Grk Skilaks izradio je 335. pr. Kr. Periplus. To je pomorski portulan, opis pomorskih ruta na Mediteranu i Crnom moru, koji obuhvaća i Jadransko more. Na njemu je ispod Velebita (*Mons Bebi*) opisano pet luka: *Senites* (*Senia* – Senj), *Alopsi* (*Lopsica* – Sv. Juraj), *Ortopla* (Stinica), *Heginiju* (*Vegium* – Karlobag) i *Olsoopedete* (*Argiruntum* – Starigrad). Svi su ti gradovi u svojem zaleđu imali velebitske prijevaje, jedina mjesta na kojima se planina mogla svladati. U luke je dolazila roba iz tada razvijene Grčke, a u brodove se ukrcavala kvalitetna drvena građa koja je Grcima trebala za izgradnju brodova.

Dok zapisi na kamenim pločama mogu biti premješteni, ovdje imamo siguran dokaz događaja koji se tu dogodio prije dvije tisuće godina. Pravo je čudo da je natpis ostao tako dobro očuvan. Vjerojatno je tome pridonijela zabačenost lokacije i gusta šuma koja je štitila natpis od vremenskih neprilika. Za razliku od većine natpisa u kamenu, Pisani kamen nema dataciju niti se u njemu spominje vladajući namjesnik. Zbog nedostatka datacije, neki su povjesničari osporavali njegovu autentičnost.

Otkrićem Dolabelina zapisa s druge strane Velebita zaokružena je priča o Ortoplinima i dvojbe su otklonjene. Svi povjesničari nastanak Pisanoga kamena smještaju u 1. stoljeće, pa možemo reći da je taj spomenik najstariji pravni dokument kojim se regulira upotreba vode na tim prostorima.

Velebit priča bezbroj priča. Velebit je prelijep, ali surov. Ljudi su se oduvijek borili s njime, a on ih je okrutno kažnjavao svojim burama i sušama. Pa ipak, taj je osorni div odlučio sačuvati dva traga civilizacije ostavljena s dviju različitih strana planine. Možda su Ortoplini bili miljenici moćnog Velebita te je on, njima u slavu, zauvijek sačuvao tragove njihova postojanja?

Na kraju priču treba zaokružiti i vratiti se na početak. Rimljani su nakon krvavoga gušenja Batonova ilirskog ustanka poslali u osvajanje Germanije tri legije i doživjeli jedan od najstrašnijih poraza u svojoj povijesti. U Teutoburškoj šumi, sjeverno od Paderborna, Germani su namamili

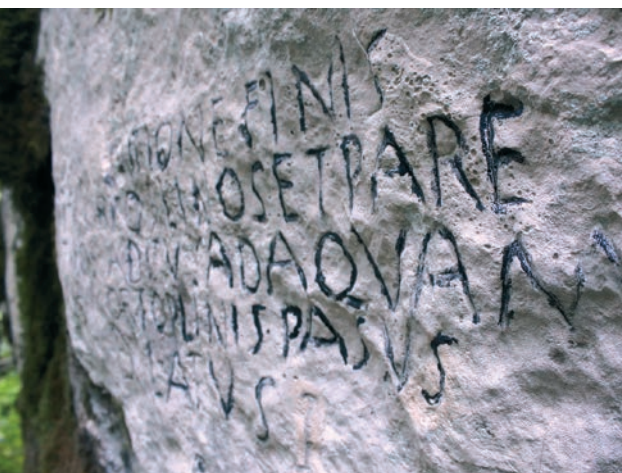
Arheolozi »ukrali« spomenik

Komična je zgoda zadesila u tekstu spominjan granični kamen iz Karina. Kamen je postavljen u Dolabelino doba i označavao je granicu između Nedita (danas Nadin) i Korinjana (danas Karin). Oko 10. stoljeća, kada je u zaselku Popovićima građena crkva sv. Mihovila, kamen je ugrađen u zid crkve. Tu je stajao sve do Domovinskog rata u kojem je crkva do temelja razrušena, ali je kamen s natpisom preživio. Neko je vrijeme kamen stajao pored ruševina, a onda je jednog dana nestao. Mještani su nestanak prijavili policiji, koja je »lopova« našla u Arheološkom muzeju u Zadru. Naime, muzealci su mahnuli kamen kako bi ga zaštitili, a mještani to nisu znali. Danas mještani zahtijevaju od muzeja da se kamen vrati, kako bi u svom mjestu imali turističku atrakciju. Zgoda je zabilježena na stranici www.narodni-list.hr/posts/389001.

Rimljane u jedan klanac i razvukli rimsku kolonu na čak tri i pol kilometra. U samo tri dana, uništavajući dio po dio razvučene kolone, pobili su sve vojnike, uključujući i njihova zapovjednika Publija Kvintilija Vara. Saznavši za strašan poraz, car August Oktavijan uzviknuo je: »Vare, Vare, legiones rede!« (»Vare, Vare, vrati mi legije!«). Tako je Rimljane vrlo brzo stigla kazna za veliku nesreću koju su nanijeli ilirskim narodima.

Literatura

1. Duje Rendić-Miočević, Novi Dolabelin »terminacijski« natpis iz okolice Jablanca, 1969.
2. Josip Brunšmid, Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije, 1898.
3. Jelena Beželj, Publije Kornelije Dolabela – magistarski rad, 2015.
4. Lara Černicki i Stašo Forenbaher, Stare ceste preko Velebita, 2016.
5. Ivo Bojanovski, Dolabelin sistem cesta u rimskoj provinciji Dalmaciji, 1974.
6. Karl Patsch, Lika u rimsko doba, prijevod, 1990.
7. Alka Starac, Rimsko vladanje u Istriji i Liburniji II, 1999.
8. Danijel Džino, Rimski ratovi u Iliriku: povijesni antinarativ, 2013.
9. Šime Vrkić, Novi nalaz rimskog međaškog zida u Golubiću kod Obrovca, 2014.

Slova uklesana na Pisanom kamenu

Planinarsko društvo Javor u Zagrebu

Iz pedesetih godina prošlog stoljeća

Hrvoje Malinar, Samobor

Vrijeme teče i odnosi u zaborav događaje koji se ne zapišu. Zato ću iznijeti podatke o nekadašnjem planinarskom društvu Javor, koje je djelovalo pedesetih godina prošlog stoljeća u Zagrebu. Iako sam od osnutka bio član PDS-a Velebit, često sam bio na sastancima javoraša, a povremeno s njima odlazio i na izlete. Naime, PD Javor osnovan je i djelovao je pri Kemijskom odjelu Tehničke škole u Klaićevoj ulici, a ja sam bio učenik te škole.

Iako je to društvo postojalo tek desetak godina, vrijedno je zapisati nešto o njegovu osnutku i radu jer je planinarstvo dio ukupnoga kulturnog

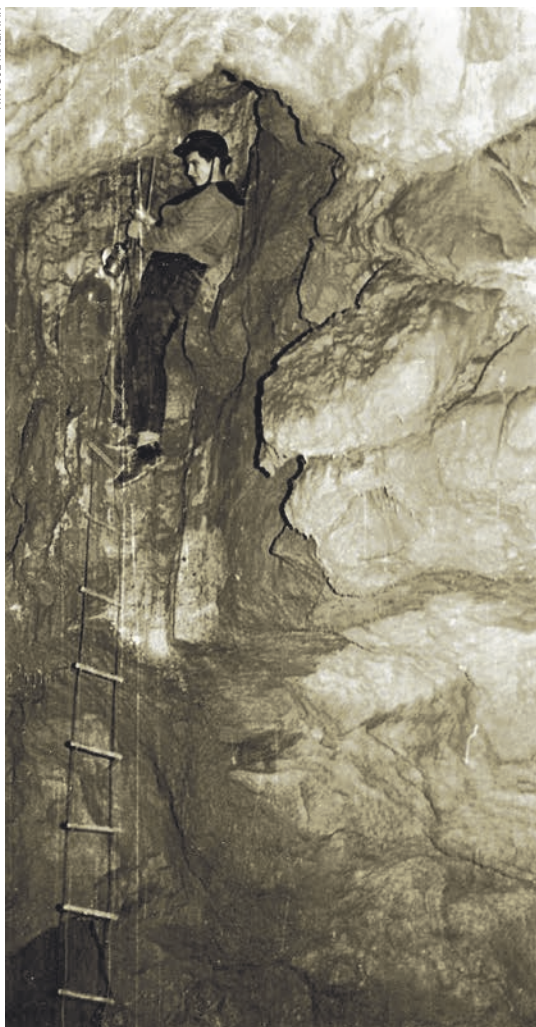
djelovanja u našoj domovini. Veći dio podataka uzeo sam iz planinarske, odnosno speleološke literature. U tome mi je pomogao naš legendarni speleolog Vlado Božić. Neke podatke dobio sam od Radovana Čepelaka, a vrlo dragocjene informacije prikupio sam i od jednog od malobrojnih živućih članova PD-a Javor iz vremena osnivanja društva, Saše Mikića. Zahvaljujem im na svesrdnoj pomoći! Ujedno se ispričavam onima koje sam nehotice izostavio, a bili su aktivni članovi društva.

Osnivanje Javora predložio je tadašnji direktor Tehničke škole prof. Mirko Seljan. Iako se škola u ono doba sastojala od Kemijskoga, Strojarskoga i

PETAR FILIPČIĆ

Zvonimir Perhaj i Ivan Filipčić pred ulazom u špilju Javornicu

Božidar Jančiković spušta se ljestvicama u Javornicu

Elektrotehničkog odjela, direktor je smatrao da su kemičari najviše izloženi štetnom djelovanju kemikalija te da je njima najpotrebnije planinarenje na čistom zraku. Tako su se organiziranja planinarskog društva prihvatili nastavnici iz Kemijskog odjela Roman Muzer i Dado Galas. Javor je na neki način postao interno planinarsko društvo toga odjela.

Jedna je od akcija društva bila izlet u špilju Veternicu. Dio članova odmah se oduševio tajanstvenim, još nedovoljno istraženim podzemljem pa su 1956. osnovali Speleološki odsjek. Oni drugi, koji su zazirali od tame, ostali su u Izletničkom odsjeku. Pročelnik SO-a je Drago Pavličević (koji 1960. odlazi u SO PD-a Željezničar). Prvih godina sastanci Društva i Odsjeka održavani su u nekoj od slobodnih učionica Kemijskog odjela.

Prema sjećanju starih javoraša, te iz brojnih podataka planinarske i speleološke literature, članovi PD-a Javor bili su Roman Muzer (nastavnik u Kemijskom odjelu Tehničke škole), Dado Galas (nastavnik u Kemijskom odjelu Tehničke škole), Milan Sikirica (kasnije profesor na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu), Vera Sertić, Drago Pavličević-Pavlek (izumio smjesu za fotografiranje u mraku 'pavlekin'), Ivo Baretić, Vjera Žepić, Milan Saletto, Branko Ferber, Božidar Naumović (nastavnik u Kemijskom odjelu Tehničke škole), Saša Mikić, Branko Karčić, Dragica Jakušić, Borislav Mikulić, Zvonimir Perhaj-Peraja, Dragomir Šurija, Branka Poduška, Ivanka Genc, Tomislav Imenšek-Popaj, Mirko Horvat, Tomo Oršolić, Budimir Roca, Tomislav Burić, Dragica Ledinić, Franjo Kajfež (kasnije završio fakultet, doktorirao i izumio poznati lijek 'apaurin'), Branko Janež, Nevenka Sviben, Vlado Vukelić, Ivica Meze, Zvonko Šlipogor, Krešo Humsky (kasnije prof. dr. sc. na Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu), Ivo Sabljak, Đurđica Bobinec, Branko Bubenik (kasnije istaknuti TV snimatelj), Velimir Majdak, Ivan Kruhac (kasnije doc. dr. sc. na Prehrambeno-biotehnološkom fakultetu), Branko Purgarić-Farma, Aldo Matošević, Piroška Szabo, Dušanka Opačić, Boris Demšar-Dem, Ivan Filipčić, Petar Filipčić, Kamilo Kniewald, Zlatko Špiljar, Ljerka Špiljar, Drago Matišić, Mihovil Hus (kasnije prof. dr. sc. kemije na Šumarskom fakultetu),

Velika dvorana u Javornici

Iako život PD-a Javor nije bio dugotrajan, to je društvo ostavilo dubok trag u hrvatskom planinarstvu i speleologiji. A kada je prelaskom članova u PDS Velebit praktički prestao djelovati Speleološki odsjek u Javoru, malobrojni preostali članovi Javora koji nisu bili speleolozi osnovali su planinarsko društvo Troglav, koje je poslije preimenovano u HPD Pliva

Karlo Horvat-Jambrek, Radovan Čepelak, Drago Mlinarec (kasnije poznati pjevač i vođa popularne »Grupe 220«), Elvira Voća (kasnije istaknuta pjevačica zabavne glazbe) i Krešimir Nuber.

Njihove planinarske akcije bile su u početku vezane za Medvednicu i Samoborsko gorje. Od špilja redovito je posjećivana Veternica, a išlo se i u rudnik Zrinskih, kao i u manje špilje oko Samobora. Ekipa PD-a Javor je na jednom noćnom orijentacijskom natjecanju na Medvednici osvojila 1. mjesto (Baretić, Janeš, Mikić, Vukelić). Sudjelovali su i na I. sletu planinara na Plitvicama. Organizirali su ljetni logor na Pagu blizu Solane.

Špiljari u svibnju 1959. sudjeluju u velikoj speleološkoj akciji istraživanja ponora Gotovž kod Klane koje je organizirao Speleološki odsjek PD-a Željezničar. Od javoraša sudjelovali su Tomislav Imenšek, Kamilo Kniewald, Filip Kurilić, Ivan Filipčić, Petar Filipčić, Zlatko Špiljar, Drago Mlinarec, Ivan Kruhak i Krešo Nuber.

Iste 1959. godine javoraši su u Veternici otkrili nizvodni sifon glavnog potoka. Da bi se doprlo do tamo, trebalo je svladati dva povećća slapa. Početkom lipnja organizirali su pokusno ronjenje sifona samo s maskom i improviziranom podvodnom baterijom, a dva tjedna poslije i ronjenje s aparatom na komprimirani zrak marke Dräger. Bilo je to prvo ronjenje u nekoj špilji u Hrvatskoj. Sudjelovali su Tomislav Imenšek, Ivan Filipčić, Drago Matišić, Ivan Kruhak i Karlo Horvat, a ronio je Hrvoje Malinar iz PDS-a Velebit. Potom su javoraši organizirali i miniranje velikoga kamenog bloka od dva kubična metra, koji je otežavao

prolaz mimo Kamenog slapa u Veternici. Počeli su i istraživanje teško prolaznoga Kanala iznad Kamenog slapa. Sustavno su pretraživali vrtače na Zakićnici ne bi li pronašli drugi ulaz u Veternicu. Također su istraživali špilju Pivnicu kod Kamanja u ozaljskom kraju.

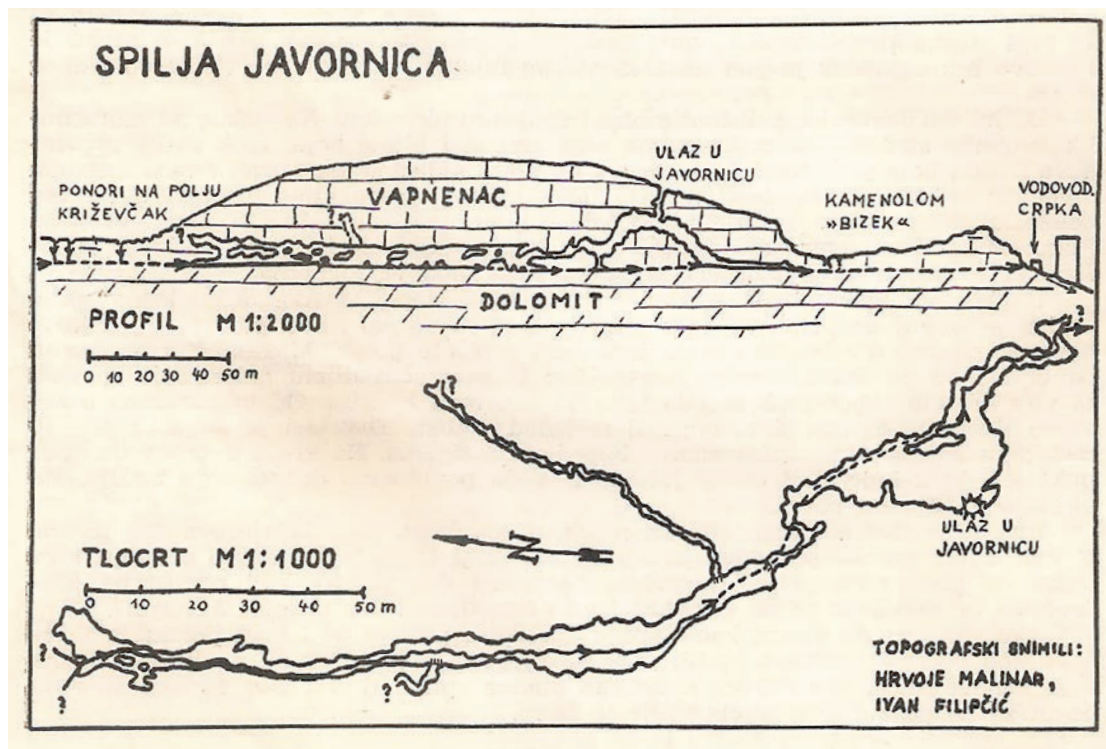
Od speleoloških akcija napose treba spomenuti istraživanje novootkrivene špilje s jamskim ulazom u području kamenoloma Bizeka. Otkriveno je više od 300 metara kanala, što je tu špilju smjestilo na drugo mjesto po dužini na Medvednici. Istražili su i vođeni tok u špilji pomoću natrijeva fluoresceina i ustanovili da ta voda poslije izvire kao vrelo potoka Dolje. U tim je istraživanjima redovito sudjelovao i Hrvoje Malinar. Ta je špilja na Bizeku poslije dobila ime Javornica, prema matičnom društvu.

Godinu dana poslije, u kolovozu 1960., četvorica članova Javora pohađala su speleološki tečaj u Tounju koji je organizirala Komisija za speleologiju PSH-a. Bili su to braća Ivan i Pero Filipčić, Ivan Kruhak i Radovan Čepelak. Tada su istražili i Malu špilju Tounjčicu.

Drago Pavličević u Javornici

RADOVAN ČEPELAK

Nacrt špilje Javornice

U kasnijem razdoblju sastanci Javora održavali su se u prostorijama Narodnog odbora u Bleiweissovoj ulici u Zagrebu. Krajem 1960. na jednom se od sastanaka, na kojem je sudjelovao i Malinar, dogodila neugodnost. Iako je u toj prostoriji Javor tada imao svoj tjedni termin za sastanke, došli su »drugovi partiji« i javoraše jednostavno izbacili iz prostorije »jer su taj dan imali važnoga posla«. Uzaludno je bilo uvjeravanje da je taj dan bio termin za sastanke planinarskog društva. Istjerani su s »marš van«! Malinar je tada predložio da tako poniženi članovi Javora prijeđu u PDS Velebit, gdje im se nikada više neće takvo što dogoditi. Tako je u prosincu 1960. u Velebitu održana osnivačka skupština Speleološkog odsjeka. Članovi su bili bivši javoraši i nekoliko starih velebitaša, te po jedan član Željezničara i Zanatlije. I bilo je kako je rečeno: speleolozi su dobili svoj dan u tjednu za sastanke bez uznemiravanja te od tada uspješno djeluju već punih 58 godina.

Prelaskom članova u Velebit praktički je prestao djelovati Speleološki odsjek u Javoru, pa i samo društvo. Malobrojni preostali članovi Javora koji nisu bili speleolozi osnovali su planinarsko

društvo Troglav, koje je poslije preimenovano u PD Pliva, jer mu je sjedište bilo u istoimenoj, poznatoj tvornici.

Iako život planinarskoga društva Javor nije bio dugotrajan, ono je ostavilo dubok trag u hrvatskom planinarstvu i speleologiji.

Predavanja u prirodi na speleološkom tečaju PSH-a u Tounju 1961.

»Kad bi svi ljudi na svijetu, baš kao sva djeca na svijetu...«

Jedan vrlo poseban izlet u »Samoborje«

Ivana Radić, Zagreb

U proljeće 2018. upravo je bila započela opća planinarska škola u mojem društvu. Vrijeme u kontinentalnom dijelu zemlje nije bilo obećavajuće pa smo za odredište jednog od izleta planinarske škole odabrali otok Cres. Bila sam na mjestu zadnjeg vodiča, prebrojala školarce i krenula polako za skupinom koja je gazila svoje prve planinarske korake. Tada se na kraju kolone pojavila Viktorija i započele smo razgovor o volontiranju. Čula je da naše planinarsko društvo jednom godišnje organizira akciju pomoći najranjivijim skupinama društva. Bilo je uskršno vrijeme i netom smo završili humanitarnu akciju »Uskrs na dar!«, kojom smo poduprli rad humanitarne udruge Facebook humanitarci Zagreb.

Razmjenjivale smo Viktorija i ja volonterska iskustva te zaključile da ne možemo promijeniti svijet, ali možemo u dijelu populacije napraviti neki iskorak i osigurati nekome dan iz snova. Zapravo je tako malo potrebno! Baš kad smo došle do tog zaključka, Viktorija me pitala možemo li organizirati izlet za djecu iz Kuće sv. Terezije od Malog Isusa za nezbrinutu djecu i djecu tražitelja azila u Hrvatskoj, koji su smješteni u hotelu Porin u Zagrebu.

Priznajem, ideja mi se jako svidjela. Plemenita je, lijepa i k tome dolazi iz redova naših friških školaraca! Nisam nimalo dvojila trebamo li se angažirati i poduzeti takav izlet. Znala sam da će ga predsjednik društva odobriti kao i da će vodiči Višnja Krznarić i Mladen Stanković pristati da zajedno odradimo jedan lijep vodički zadatak. Jedini stvaran problem bio je utvrditi datum jer je plan društvenih izleta bio izrađen mnogo prije nego što se rodila ta ideja. Ali i to smo riješili, i dogovor je pao: 10. lipnja ići ćemo na Japetić u Samoborskom gorju. Cilj smo odabrali vođeni

mišlju da će se djeci svidjeti piramida i da će uživati u igri ispred planinarskog doma Žitnica, gdje smo organizirali i zajednički ručak. Ni to nije bilo upitno jer je pohana piletina međunarodno priznata delicija za djecu osnovnoškolskog uzrasta.

Viktorija nam je javila da su sva djeca uzbuđena i da jedva čekaju, te da djeca iz obitelji tražitelja azila znaju hrvatski. To nam je bitno olakšalo zadatak jer smo se zabrinuli kako stvoriti homogenu skupinu od djece koja nikad prije nisu planinarila.

Izlet je i prije samog početka bio težak. U emotivnom pogledu. Znali smo da vodimo djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i djecu koja su prošla strahote rata. Baš smo zato bili još odlučniji da im priuštimo dan za pamćenje.

Napokon je došao i taj dan. Našli smo se na dogovorenome mjestu u 9:30. Djeca iz dječjeg doma »Vuk Vrhovac« došla su u pratnji časnih sestara, a ona iz Porina u pratnji volontera Mreže mladih. Bilo je ukupno sedamnaestero djece. Još dok smo se okupljali, djeca su već imala mnogo pitanja. Zanimalo ih je je li Japetić stvarno visok 3000 metara kao što im je rekla časna sestra, koliko ćemo dugo hodati, hoće li biti teško, kako se mi zovemo, dokle smo se najviše popeli... Pitanja su samo pljuštala, no nismo ni mi došli nespremni! Pridružilo nam se nekoliko članova društva pa su sva pitanja dobila odgovore.

A onda se parkirao još jedan automobil, iz kojeg je izašla tamnoputa djevojčica krupnih, smeđih očiju, duge, smeđe, kovrčave kose, i samouvjereno rekla: »Ja pričam hrvatski«. Bila je iz Sirije.

Svi smo bili na broju i naša je karavana kombija i automobila mogla krenuti prema Šoićevoj kući, odakle ćemo poći prema Japetiću.

Mladen se obratio veseloj skupini, opisao stazu, rekao kako se moramo ponašati, predstavio

Na usponu prema Japetiću

vodiče i mogli smo krenuti. Putem im je objašnjavao što znače planinarske oznake i više puta ponovio da se krug na drvetu zove »planinarska marka«. Međutim, kad bi ih pitao kao se krug zove, spremno bi odgovorili »planinarski semafor«. Na svu sreću, hodali su bez teškoća, iako je na »semaforu« uvijek crveno.

Kad smo došli do prve dulje strmine, mala L. je sjela, rekla da je noge jaaaako bole i da ona dalje neće ići. Tada smo još bili na asfaltiranom dijelu puta. Nagovorili smo je da nastavi jer nas čeka još mnogo zanimljivih stvari.

Već prvih stotinjak metara puta nismo imali nijednu slobodnu ruku; djeca su željela da ih držimo za ruku. Kad bismo na trenutak nekom djetetu pustili ruku, dotrčalo bi drugo. Toliko su željni pažnje!

Nastavili smo hodnju i pričali samo vesele priče jer se sve drugo činilo suvišnim. U nekom trenutku opet mala L. rekla da više ne može. Bilo joj je teško. L. je djevojčica od šest godina i razumljivo da joj baš nije jasno zašto ne smije

odjednom popiti cijeli sok ili zašto cijelo vrijeme hodamo uzbrdo. Ispucala sam sve odgovore na njeno »A zašto?« i onda se sjetim da imam tamne čokolade u ruksaku. To je bio as u rukavu ili, u ovom slučaju – ruksaku! Pozvala sam je nasamo

U rezervatu šumske vegetacije na Japetiću

Na Japetiću

i objasnila da ću joj dati supermoć, ali da ne smije nikome reći. To je naša tajna. Dala sam joj kockicu čokolade i rekla da je što dulje cucla jer će tako supermoć dulje trajati. Nisu prošle ni dvije minute i supermoć je počela djelovati. Rekla je da je više ništa ne boli i otrčala do Mladena. Nije uspjela sačuvati tajnu, već je odlučila svoju supermoć prenijeti i na Mladena. A potom i na cijelu skupinu. Počeli smo vaditi kojekakve zdrave čokoladice, pločice, grožđani šećer i dijeliti supermoći. Anita je vodila jednog dječaka koji se osjećao nesigurnim na stazi i cijelo ju je vrijeme držao za ruku. Kad je dobio supermoć, više mu nije trebala njena pomoć, već je dalje išao samostalno. Kao strijela pogodilo me pitanje koje je postavio Aniti. Hoće li mu ta supermoć ostati za cijeli život!? Kad bi barem jedna čokoladica mogla ublažiti sve ono kroz što je taj mali čovjek morao proći! Viktoriji je djevojčica rekla da je najtoplija osoba koju je srela.

Takvih je trenutaka na izletu bilo bezbroj. Bilo je i edukativnih razgovora: Lejla je pitala jednu djevojčicu je li ikada vidjela ovako lijepu šumu. I dobila odgovor da u Siriji postoji džungla. I Višnja na kraju kolone imala je male, ali uporne sugovornike. Marko je postao nosač ruksaka. Pripovijedali su nam i o svojim planovima za budućnost pa smo tako saznali da jedan dječak želi biti kuhar i da planira upisati ugostiteljsku školu. Kroz gustu šumu nije toliko prodiralo sunce, no često smo oči pune suza skrivali sunčanim naočalama.

Došli smo i do vrha našeg Japetića, gdje su se djeca razveselila piramidi. Svi su htjeli gore! Na vrhu smo obavili zajedničko slikanje i zatim se uputili prema planinarskom domu, gdje nas je čekao ručak.

Nakon ručka i druženja krenuli smo prema Šoićevoj kući. Svi su već bili prilično umorni pa smo smislili malu školu čvorova i odigrali poneku društvenu igru kako bismo im olakšali spust do automobila.

A onda je došlo vrijeme za rastanak. Zahvalili smo im na druženju, uz obećanje da ćemo se vidjeti opet. Članovi Junior Chamber International – mreže mladih dodijelili su nam zahvalnice za sudjelovanje u projektu »Happy feet«. Djeci smo cijeli dan spominjali da se penju na Japetić, najviši vrh Samoborskoga gorja. A kada smo ih nakraju pitali »Na kojem smo vrhu danas bili?«, spremno su odgovarala skraćenicom »Samoborje«!

Bio je to jedan supermoćan izlet u Samoborje, koji će nam zauvijek ostati u sjećanju.

A što o svemu misle djeca, najbolje govori poruka časne sestre Nevenke: »Od srca se zahvaljujem za jučerašnji dan, za dobru volju i spremnost u vođenju. Djeca su oduševljena došla kući, malo umorna, ali vesela.«

Zadovoljni vodiči i volonteri

Što smo naučili i doživjeli

Alpinistički osvrt na Erasmus+ projekt »Penjanje za sve«

Antonio Begić, Zagreb

Od 2016. godine članovi HPS-a sudjelovali su s članovima još pet partnerskih saveza, iz Slovenije, Italije, Mađarske, Češke i Slovačke, u projektu »Penjanje za sve«, koji je sufinanciran sredstvima Europske unije putem fonda Erasmus+. Od 2016. do 2018. održano je pet susreta planinara i penjača iz spomenutih partnerskih zemalja. Prvi takav tjedni susret održan je od 25. rujna do 2. listopada 2016. u Češkoj, u penjački popularnom Adršpachu. Nakon toga uslijedili su susreti u Slovačkoj, Hrvatskoj i Sloveniji. Posljednji susret održan je u Italiji od 15. do 22. rujna 2018.

S penjačke je strane zanimljivost tih susreta bio potpuno drugačiji medij, koji zahtijeva drugačiji pristup i stil penjanja. U češkom Adršpachu

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

penjali smo se po pješčenjacima. U Slovačkoj u granitnim stijenama Visokih Tatara, a u Hrvatskoj u nadaleko poznatom pakleničkom vapnencu. U Sloveniji smo se uz turno skijanje uglavnom bavili ledom i zimskim smjerovima u okolici Planice, a u Italiji se vratili granitu u Aosti i podno Mont Blanca.

Hrvatski sudionici tjedna penjanja u Češkoj 2016.

Adršpach i pješčenjaci

Stijene Adršpach-Teplice skupina su pješčenjaka koji pokrivaju područje površine 17 kvadratnih kilometara u sjeveroistočnoj Češkoj. Stijene su zaštićene kao nacionalni prirodni rezervat od 1933., a od 1991. cijela susjedna regija Broumovsko uživa status zaštićenoga krajobraznog područja. Iako smo bili informirani, prije dolaska u Češku nismo znali što sve možemo očekivati od penjanja u pješčenjaku. Za većinu nas bilo je to potpuno novo iskustvo. Za nas, navikle na slovenske Alpe, talijanske Dolomite i naša obližnja vapnenačka penjališta, pješčenjaci su bili potpuna nepoznanica. Upoznali smo pukotine, *hand jam* i razne druge *jamove*, trenje, *sloper*e i sitan pijesak koji ne oprašta ni najmanje greške.

Važno je napomenuti i da je u Adršpachu, kao i u ostalim pješčenjačkim područjima, u velikoj većini smjerova zabranjena upotreba magnezija. Razlog je taj što magnezij koji ostaje na stijeni, u kontaktu s vodom nagriza i intenzivno troši ionako krhku stijenu. Stoga je zabranjeno

i top-rope penjanje te uporaba metalne opreme, poput zaglavka za osiguravanje u stijeni.

U Češkoj sam se prvi puta susreo s *monkey fistom*, pletenim čvorom od užeta ili pomoćnog užeta koji služi za osiguravanje u stijeni umjesto metalne opreme. Upravo zbog osjetljivosti pješčenjaka, lokalna penjačka zajednica jako puno drži do nepisanih pravila i penjačke etike u tom području. To je vrlo opsežna tema, o kojoj bi se mogao napisati cijeli priručnik.

Visoke Tatry u Slovačkoj

Visoke Tatry planinski su lanac na granici Slovačke i Poljske. Nalaze se sjeverno od Niskih Tatara, od kojih ih dijeli dolina rijeke Váh. Glavni dio s najvišim vrhovima nalazi se u Slovačkoj. Najviši vrh Gerlachovský štít visok je 2655 metara.

Bili smo smješteni u hotelu Popradske Pleso i okruženi vrhovima Visokih Tatara. Tjedan dana penjali smo smjerove u granitnim stijenama u okolici. Nakon iskustva iz Češke, bio je to pravi mali raj tradicionalnog penjanja dugih smjerova. Iako su slovačke granitne stijene drugačije od vapnenačkih, na koje smo navikli, osjećali smo se nekako drugačije, poznatije nego u Češkoj.

Budući da su Visoke Tatry pružale velik izbor sportskih, dugih sportskih i tradicionalnih smjerova, svatko je našao ponešto za sebe. Granitne pukotine, kako sam već spomenuo, pravi su mali raj za svakoga tko se voli igrati zaglavcima,

Novo iskustvo – penjanje u pješčenjaku

Hrvatski tim na putovanju u Visoke Tatry

Sudionici međunarodnog Tjedna penjanja i planinarenja u Paklenici 2017.

tricamima i frendovima. Uz sad već poznato »jamanje« i trenje te »dulfer«, tjedan je prošao u sekundi.

Treći susret: Paklenica

Napokon je došao red i na naš domaći teren. Paklenica, nadaleko poznata penjačka oaza, pružila je tjedan vrhunskoga penjanja svim sudionicima tjedna planinarenja i penjanja u Hrvatskoj. Kako se moglo i očekivati, a zbog reputacije Paklenice, svima je bilo više-manje poznato što im ta lokacija pruža. Tjedan u Paklenici obilježili su usponi Slovaka i Slovenaca najtežim smjerovima impozantnog Anića kuka.

Nakon Hrvatske došao je red na Sloveniju

Kolege Slovenci imali su možda i najteži zadatak u ovom projektu jer su susret organizirali u zimskom razdoblju, koje je samo po sebi mnogo nesigurnije u pogledu uvjeta. Planica nas je dočekala s korektnim zimskim uvjetima, iako su temperature rasle kako se susret bližio kraju. Penjanje zaleđenih slapova, zimskih smjerova, turno skijanje i *dry tooling*, sve nas je to uveseljavalo tijekom susreta u Sloveniji. Za razliku od svih prijašnjih susreta, ako izuzmemo Paklenicu, penjači iz Hrvatske, koji imaju iskustva sa zimskim usponima, bili su opet na domaćem terenu. Svi mi koji volimo zimu i penjanje zimi jako smo dobro upoznati s mogućnostima u okolici Planice, Kranjske Gore i susjednih mjesta. Štoviše, u režiji hrvatskih alpinista ispenjan je u tom tjednu i jedan prvenstveni uspon u stijeni

Nad Šitom Glave. Kao i svaki susret dotada, i ovaj je iskorišten maksimalno, koliko su to uvjeti dopuštali.

Rad s djecom i mladima u Paklenici

Sa zadnjeg tjedna penjanja u Italiji

Na kraju Aosta, ali nije bilo dosta

Posljednji susret projekta »Penjanje za sve« odigrao se u talijanskoj Aosti od 16. do 22. rujna 2018.

U penjačkim krugovima ime Aosta govori dovoljno samo za sebe. Ta lokacija zvučnog imena nudi zbog blizine Mont Blanca svakako više od jednako poznate konkurencije Val di Mella ili Arca. Dolina Aoste nudi obilje granitnih kratkih i dugih sportskih i tradicionalnih smjerova. Tome treba pridodati i penjačke smjerove na većim visinama, podno Mont Blanca, kao i prave alpinističke smjerove. U tjedan je dana jednostavno

nemoguće pojmiti sve mogućnosti Aoste i njezine bliže okolice. Obilje ciljeva, od onih visokogorskih do sportsko-penjačkih i alpinističkih, zove nas da se vratimo u to područje. Uvjeren sam da nitko nije ostao razočaran mogućnostima ili izborom.

Iskustvo koje ostaje

Nakon tri godine i pet susreta, nakon penjanja po gotovo svim vrstama stijena što ih naš kontinent nudi, iskušali smo sve osim konglomerata. Projekt »Penjanje za sve« bio je hvalevrijedan, a iskustvo skupljeno u tri godine sigurno će se neizravno odraziti i na nove naraštaje penjača. Vjerujem da su mnogi sudionici nakon projekta kompletniji i kompetentniji penjači. Iskustvo pojedine penjačke regije uvijek se najbolje upije uz domaće penjače, a mi smo imali prilike iskusiti upravo to. Velika hvala svim penjačkim partnerima, timu HPS-a i svim domaćinima u ove tri godine!

Svaka lokacija spomenuta u ovome tekstu zahtijevala je drugačiji pristup, više ili manje drugačiju opremu i stil penjanja. Pješčenjaci, granit, vapnenac, led i još malo granita. Za nama su kratki i dugi sportski smjerovi, tradicionalni smjerovi, turno skijanje, zima, led, miks, visine, brda i planine te mnoga nova poznanstva. Tri godine prolete u trenutku, ali iskustvo ostaje.

Malo po putu, malo po azimutu

Planinarsko-povijesna šetnja ozaljskim krajem

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Ozaljsko se područje nalazi u sjeverozapadnom dijelu Karlovačke županije. Čine ga slikoviti južni ogranci Žumberačke gore, blagi brežuljci vivodinsko-vrhovačkog vinogorja, široke i plodne pokupske ravnice te ribom bogata jezera Šljunčare. Vivodina, Vrhovac i Zorkovački bregi polukružno otvaraju početak pokupske nizine, kroz koju mirno, ali brzo teče rijeka Kupa. S druge strane, od Vodenice do Svetičkoga Hrašća i Erjavca, zatvara se luk ispod kojeg blago protječe hladna Dobra. Vodenica je najviši vrh na ozaljskom području.

Ozaljski kraj ne samo što obiluje prirodnim ljepotama, već ima i vrijednu kulturno-povijesnu i tradicijsku baštinu. Najpoznatiji je Stari grad Ozalj, grad knezova Zrinskih i Frankopana, dok se u okolici nalaze brojne manje poznate

znamenitosti: planski građeno srednjovjekovno naselje Trg, koje neguje tradicijsko umijeće pletenja čipke i izrade ženske kapice jalbe, dijela tradicionalne ženske nošnje na području uz Kupu između Ozlja i Karlovca te u pobrđu sjeverno od Kupe; Vrhovac, naselje u kojem stanovnici svake kuće nose prezime prema zanatu kojim su se bavili; Vivodina, sa slikovitim vinogradima i vinskim podrumima; dvorci i plemićke kurije u Jaškovu, Zorkovcu, Grdunu, Hrašću, Treščerovcu i Gornjem Pokupju; Plepelić-dvor u Vrhovcu.

Putnik namjernik koji prema Vodenici krene iz Ozlja prvu će planinarsku markaciju pronaći na stubištu crkve svetog Vida, nasuprot prilazu Starom gradu. Neki povjesničari pretpostavljaju da je na tom mjestu bila antička Asselia, no kako starijih potvrda nema, vjerojatnije je da je

ime nastalo od *ecclesia s. Aselli*, odnosno *sancus Anselmus* (P. Šimunović, »Uvod u hrvatsko imenoslovlje«). Zemunica smještena u prirodnom udubljenju istaknute strme stijene nad Kupom može se smatrati do sada najstarijom otkrivenom nastambom u ovom dijelu Hrvatske.

Stari grad ili Palas Zrinskih podignut je na stijeni, na temeljima starih rimskih zidina iz 6. stoljeća. Sagradio ga je Nikola Šubić Zrinski. Prvi se put spominje 1244. kao slobodni kraljevski grad. Pošto je dugo bio u kraljevu vlasništvu, preuzela ga je plemićka obitelji Babonić, potom Frankopani, Zrinski, Perlasi, Batthyany i ekstravagantni plemići Thurn i Taxis koji su ga 1928. darovnicom darovali Družbi Braće hrvatskoga zmaja, današnjim vlasnicima dvorca. U dvorcu je Petar Zrinski spjevao parafrazirani prijevod s mađarskog na hrvatski jezik, djelo »Adrianskoga mora sirena«, Katarina Zrinska pisala svoj »Putni tovaruš«, a Fran Krsto Frankopan lirske pjesme za svoju zbirku »Gartlic za čas kratiti«. Danas se u dvorcu nalazi Zavičajni muzej Ozalj, koji prati povijest toga kraja dugu 6000 godina.

Prema legendi, kad je Katarina Zrinska nakon propasti Zrinsko-frankopanske urote, u kojoj je i sama sudjelovala, čula za muževu smrt, skočila je s Palasa u Kupu, no prava je istina da je sljedeće

dvije godine boravila u samostanu dominikanki u Gracu, gdje je i preminula. Također postoji legenda da se ispod Staroga grada nalazi splet tajnih podzemnih prolaza kojima se u slučaju opasnosti moglo izići iz njega. Prolazi su navodno bili tako veliki da je kroz njih mogao proći konjanik na konju i izići nekoliko kilometara dalje od Staroga grada.¹

Svetac i mučenik sveti Vid zaštitnik je Ozlja pa je njegov spomendan 15. lipnja važan blagdan za grad. Crkva posvećena tomu svecu prvi se put spominje 1349. godine. To je srednjovjekovna crkva pravokutne osnove, sa zaobljenim svetištem i zvonikom ispred zapadnoga pročelja. Na groblju pored crkve grob je slikarice Slave Raškaj, kojoj su česti motivi za akvarele bili rijeka Kupa i priroda koja ju okružuje.

Planinarska staza u početku slijedi cestu, a potom šumske putove sve do vrha Vodenice. U prvom dijelu pogled stalno privlači veoma vrijedan sakralni sklop – crkva s ostatkom nekad velikoga pavlinskog samostana u slikovitu selu Sveticama, smještenom uza cestu koja povezuje ozaljski i karlovački kraj, povrh osunčanih voćnjaka i vinograda na hrptu brijega Vodenice. Pavlinski samostan sa župnom crkvom rođenja Blažene Djevice Marije stoljećima je bio svetište vjere, hrvatske povijesti, umjetnosti i kulture. Uza zidove stare crkve dozrijevaju smokve što su ih iz južnih krajeva donijeli svećenici glagoljaši. Nekoć su tu stajale tri kapelice, posvećene Blaženoj Djevici Mariji, svetoj Margareti i svetoj Katarini – »trima sveticama«, pa odatle i ime mjesta Svetice. Na tom je mjestu 1577. pokopan Stjepan Frankopan, posljednji potomak ozaljske loze Frankopana.²

Vodenica (538 m) je brdo koje dominira područjem između donjeg toka Kupe i Dobre. Okružena je pitomim pejzažom i obradivim poljima. Kontrolna je točka Dubovačkoga planinarskog puta i Hrvatske planinarske obilaznice. Vrh ima oblik malene zaravni s livadom okruženom brezovom šumom i s njega nema vidika. Na vrhu je drveni stol s klupama, lijepo mjesto za druženje uz šalu, pjesmu i veselje, malo nalik na

KLARA JASNA ŽAGAR

Na vrhu Vodenice

- 1 TZ Grada Ozlja [online]. Dostupno na: ozalj-tz.hr [7. kolovoza 2018.]
- 2 Udruha Lako (2016) Brlog-grad na Kupi [online]. Dostupno na: lako.com.hr/2016/06/19/brlog-na-kupi/ [7. kolovoza 2018.]

Ulaz u špilju Rogovac

divljinu. Vrh je označen natpisnom pločom i lijevim pečatom. Prema nalazima rašljara, podzemni vodeni tok potoka u špilji Vrllovke počinje na padini Vodenice. Prema legendi, potok Vrllovke izvire iz podzemnog jezera negdje u dubini Vodenice, a uz jezero žive vile i vilenjaci. Pouzdano se zna da utroba brda skriva znatne zalihe pitke vode, dok na površini »vode ni«. Zato se brdo zove Vodenica.

Putnik koji namjerava preko Brloga Ozaljskog sići u Kamanje imat će pred sobom lijepu šetnju šumom i livadom. Na tom području prevladavaju šume graba i bukve, koje obiluju gljivama, a iznad njih se nadvija jasna tišina.

Područje Kamanja je brežuljkasto, s najvišim vrhom Ribarevom ravni (419 m). Kamanje se spominje u 16. stoljeću, ali nalazi iz obližnje Vrllovke svjedoče o kontinuitetu života na tim prostorima od davnih vremena. Tijekom cijeloga srednjeg vijeka Kamanje je vezano uz ozaljsko vlastelinstvo, sve do tragičnog završetka Zrinsko-frankopanske urote. Naseljem dominira župna crkva Imena Marijina koja je sa župnim dvorom sagrađena krajem 19. stoljeća, a oslikao ju je

KLARA JASNA ŽAGAR

Speleološka pokazna vježba kod Vrllovke

domaći slikar Antonini. Građena je u duhu neoromanike i neogotike, unutrašnjost crkve nadsvodjena je češkim svodovima, a u crkvi se nalaze dijelovi oltara crkvice svetih Fabijana i Sebastijana iz 16. stoljeća, koja se nalazila na brdašcu Brlošku iznad Kamanja, a razrušena je u potresu krajem 17. stoljeća. Ljudi su ovdje vrijedni i radišni, ali su u prošlosti bili siromašni jer nisu mogli obrađivati zemlju zbog silnoga kamenja koje kao da je bilo posijano po poljima; mjesto se zato i zove Kamanje.

Za nekoliko minuta šetnje stiže se do špilje Vrlovke koja se nalazi uza samu široku, zelenu i duboku Kupu. Špilja je zanimljiva zbog svoga geološkog, paleontološkog, zoološkog i arheološkog sadržaja. Glavno su obilježje špilje njezin povremeni vođeni tok s jezercima i bogatstvo kalcitnih ukrasa. Na nekim većim kamenim plohamo dobro se vide fosili školjaka i pužića jurske starosti, koji dokazuju da je tu nekad bilo Panonsko more. Ulomci vaze ukrašene slično kao vučedolska golubica, puške, rimske kovanice i drugi predmeti pronađeni u Vrlovki svjedoče o njezinoj naseljenosti od neolitika preko antike do srednjeg vijeka. Špilja je služila kao zaklon i zaštita od neprijatelja. Djelomično je sačuvan obrambeni zid s puškarnicama na vodenom ili Dorinu ulazu.

Legenda o Dori i Dorotu potječe iz vremena osmanlijskih prodora. Govori o tome da je u blizini Vrlovke zalutao konj jednoga turskog vojnika. Konj se odazivao na ime Dorot. Kad ga je jahač počeo dozivati, iz špilje mu se javila djevojka Dora misleći da zove nju. Tako su Turci otkrili skrivene seljane. Ulaz u Vrlovku sa strane Kupe nazvan je Dorinim, a oblikom čak podsjeća na konjsku glavu. Narodna predaja kaže da su se seljaci nakon Dorine »izdaje« tri dana uspješno odupirali Turcima, kad su ih osvajači napokon svladali. Priču podupire pismo ozaljskoga kneza Bernardina Frankopana iz 1511., u kojem piše da su toga ljeta, 24. kolovoza, Turci otkrili zbjege u špilji (škulji) i u roblje iz nje odveli više od 300 seljana.

Staza »Velimirov put« završava nogostupom u stijeni koji vodi pred kopneni ili Laszowskijev ulaz u špilju. Špilja je 1928. otvorena za posjet turistima, koji su stigli vlakom iz Zagreba. Na poticaj Emila Laszowskog, unuka vlastelina Filipa pl. Sufflaya, vlasnika Brlog-grada, na čijem se zemljištu špilja

nalazila, uredili su je i za obilazak osigurali planinari PD-a Runolist iz Zagreba. Među njima je bio i novinar, pisac, fotograf, speleolog i planinar Vladimir Horvat, koji je iste godine opisao špilju. U uređenju su sudjelovali i mještani Kamanja te nadzornik pruge Julije Crnković.³ Vrlovka je 1962. zaštićena kao geomorfološki spomenik prirode.

Špilja Vrlovka ili Brlovka nazvana je prema obližnjemu Brlog-gradu, koji se nalazi na izlazu iz Kamanja, a na početku naselja Orljakova. Brlog na Kupi prvi se put spominje u 16. stoljeću kad je Nikola Zrinski Sigetski, sklopivši ugovor o nasljeđivanju sa svojim šurjakom Stjepanom Frankopanom, koji nije imao vlastitih potomaka, postao vlasnikom brloškog vlastelinstva. Osim Zrinskih, vlasnici su mu bili i Ugarska dvorska komora, obitelji Peranski, Rabatta, Paradeizer, Petazzi, Keglević, Sufflay i posljednja plemenitaška obitelj Laszowski. Laszowski su zbog kockarskih sklonosti pojedinih svojih članova bili prisiljeni prodati dvor mjesnoj obitelji Petrina, koja ga je preuredila za svoje potrebe srušivši znatan dio dotadašnjeg dvorca. Bio je to kraj baroknog izgleda dvorca čiji je latinski naziv »elegans castellum« govorio da je bio raskošan dvor s botaničkim vrtom, bez premca u Hrvatskoj.⁴

Dosad opisani dio ozaljskoga kraja obišli smo hodajući obilježenim stazama, a ovaj koji slijedi po azimutu⁵. Azimut⁶ sam po sebi nije osobito zanimljiv sve dok se ne pokaže korisnim putniku namjerniku koji ne zna gdje je, ali zna kamo želi (st)ići. Naravno, riječ je o orijentaciji u prostoru pomoću karte i kompasa. Kao i svaku drugu vještinu, i kretanje po azimutu treba prethodno uvježbati učenjem od iskusnih planinara. Za prvu vježbu zgodan je most na Kupi. Čitaju se azimuti kapele svetog Nikole u Obrežu Vivodinskom na lijevoj obali Kupe i crkava svetog Franje pod vrhom Pristavom i Svetoga Križa u

3 River Adventure Legenda o špilji Vrlovci [online]. Dostupno na: river-adventure.info/legenda-o-spilji-vrlovci/ [30. srpnja 2018.]

4 (2016) Brlog-grad na Kupi [online]. Dostupno na: lako.com.hr/2016/06/19/brlog-na-kupi/ i WIKI (2017) Vlastelinstvo Brlog [online]. Dostupno na: hr.wikipedia.org/wiki/Kamanje [7. kolovoza 2018.]

5 Nap. aut.: U tekstu se ne navode azimuti navedenih lokaliteta kako ne bi bili poticaj neiskusnim planinarima za samostalno kretanje po planinama.

6 Azimut (arap. as-sumūt: smjerovi, putovi, množina od as-samt), kut što ga zatvara pravac promatranog objekta s pravcem sjevera mjereno u smjeru kazaljke na satu.

Loviću Prekriškom. Nije jasno čemu služe očitani brojevi s kompasa sve dok se ne napusti sigurnost ceste i ne nastavi uspinjati neobilježenim poljskim putom kroz vinograde do prvog cilja – kapele svetog Franje, slijedeći azimut.

Kapela svetog Franje Ksaverskog u Loviću Gornjem pod vrhom Pristavom podignuta je u 17. stoljeću na imanju Loviću koje je tada bilo u posjedu Ivana Abfetara te Mihajla Makarića i njegove supruge, a dovršena je i posvećena 1747. godine. Prema predaji, sagradio ju je knez Franjo Mikan iz Lovića. Godine 1872. oltar je obnovio slikar Mathias Schieder. Uza župnu crkvu svetog Lovre u Vivodini, kapela je jedan od najljepših primjera barokne gradnje u sjevernoj Hrvatskoj. Budući da je sporedni, desni oltar kapele posvećen blagdanu Bogojavljenja (Svetih triju kraljeva), svake se godine 6. siječnja u njoj slavi sveta misa.

Vrh Pristava (418 m) lijep je vidikovac na pitom žumberački kraj i prilika za drugu vježbu očitavanja azimuta. Traže se prepoznatljivi objekti koji su označeni na karti, a to su crkve u Vivodini, Kamanju i Loviću Prekriškom, kapela svetog Duha

Kapela sv. Franje Ksaverskog na Loviću

na brežuljku iznad Gornika Vivodinskih i televizijski toranj na Svetoj Geri. U duhovnom smislu prava slika pitome, romantične prirode, ne može je se čovjek dovoljno nagledati.

Lović brdo (475 m) nalazi se blizu hrvatsko-slovenske granice. Spominje se 1550., a od 1671. Lović je kao samostalno vlastelinstvo u sastavu općine Prekrižje i od tada je poznat pod današnjim nazivom Lović Prekriški. Na vidikovcu je pedagog, prirodnjak i putopisac Davorin Trstenjak, očaran ljepotom vidika, uskliknuo: »Tko nije bio na Loviću Prekriškom, taj se nije nagledao hrvatske domovine!« Vidici se šire na sve strane svijeta, na gustu šumu, duboke dolove, rastrkane zaselke i vinorodne brežuljke: na jugu su Kupa, Vodenica i Svetice, dalje iza Karlovca Martinščak, i još dalje slunjska brda; na sjeveru se prostiru predjeli Vivodine, Žumberačkog Oštrca (Štule) te srednjeg i zapadnog Žumberka sa Svetom Gerom, na istoku su Samoborsko gorje i sela Krašićkoga i

Jastrebarskog prigorja. Na samom vrhu nalaze se crkvice Svetoga Križa i groblje. Crkvice, prvotno drvena, građena je sredinom 17., obnovljena u 18. stoljeću, a glavni je oltar postavljen 1913. godine.

Treća vježba azimuta odnosila se na već spomenute objekte te na crkve svetih Mihaela i Ane u Gornjem Prekrižju te Kuzme i Damjana u Vrhovcu, kapelu svetog Blaža u Durlincima, s nadgrobnom pločom s glagoljskim natpisom koji svjedoči o hrvatskoj pismenosti ovoga kraja, te kapelu u Bratovancima. Pravo bogatstvo raskoši i ljepote, ali oprezno s azimutima, mijenjaju se zajedno s lokacijama s kojih se mjere!

Sve su te vježbe određivanja azimuta vidljivih objekata tek priprema za ono što slijedi i što je očima nevidljivo te se mora pronaći uz zaobilazanje određenih prepreka na putu – a to je špilja! Špilja Rogovac nalazi se na području Lovića Prekriškog. Prema morfološkom tipu pripada skupini razgranatih speleoloških pojava (špilja).

**Tijelo je okrijepljeno, duša osnažena, a osmijeh ne silazi s lica.
To može učiniti samo moćna, neshvatljiva priroda, prožeta duhom
prošlih vremena, legenda i povijesnih istina, koje su se poput ptičica
u gnijezdu skućile u prelijepu ozaljskomu kraju**

KLARA JASNA ŽAGAR

Dugačka je 90 metara. S. Milojević je 1933. objavio rezultate istraživanja geneze i morfologije špilje koju je nazvao Polamanicom. Na oblikovanje špilja znatno utječu korozija vode koja se procjeđuje s površine, urušavanje i inverzno okršavanje te djelovanje podzemnih tokova. Na špiljskim ulazima, gdje je trošenje stijena intenzivno zbog smrzavanja vode u pukotinama stijena i zonama tektonskih poremećaja, pojavljuje se kršje, ali i nakupine kamenih blokova. Upravo su u ovoj špilji nakupine kamenih blokova tako velike da potpuno pregrađuju špiljski kanal, dok su oblici poput špiljskih škrapa i udubina otapanja rjeđe zabilježeni. U špilji postoje stalni podzemni vodeni tokovi i stalan izvor vode, kojem je najmanji kapacitet u sušnom ljetnom razdoblju.⁷

Vježba iz orijentacije je završila, nema više azimuta, ali svima je na licu zadovoljan

7 Buzjak, N. (2002.) Speleološke pojave u parku prirode »Žumberak-Samoborsko gorje« [online]. Dostupno na: researchgate.net/publication/258256686_Speleoloske_pojave_u_Parku_prirode_Zumberak-Samoborsko_gorje [8. kolovoza 2018.]

osmijeh. U nastavku cesta vodi do sela Cerovice na Žumberačkoj gori, u Zagrebačkoj županiji. Nalazi se na nadmorskoj visini od 630 metara. Cerovica je prema mjestopisu iz 1835. imala 4 kuće i 40 stanovnika, od kojih su 25 bili rimokatolici, a 15 grkokatolici. Godine 1900. selo je imalo 71 stanovnika, a 2011. samo 6, prezimena Heraković, Martić i Milaković, koji su se bavili poljoprivredom i stočarstvom. Herakovići su porijeklom iz Sinja i Klisa, potomci su senjskih uskoka, plemićkog su porijekla i imaju svoj grb, koji je vidljiv na uskočkoj tvrđavi Nehaju u Senju. Za vrijeme Austro-Ugarske monarhije bili su veliki vojskovođe i ratnici. Mještani Cerovice bili su poznati kao svirači, a često su svirali po Žumberku i susjednoj Sloveniji. Plemićki dvorac Cerovica, kurija s upraviteljevim domom i štalom, dijeli sudbinu većine hrvatskih vlastelinštava, a to je propadanje. Vlasnik posjeda Pavle Hatz prodao ga je obitelji Vergot iz vivodinskog sela Dvorišta. Nakon Drugoga svjetskog rata posjed je nacionaliziran, ali je u novije vrijeme vraćen obitelji Vergot.

Na kraju puta je mjesto Kostanjevac. U mjestopisu Karlovačke vojne krajine iz 1835. piše da je Kostanjevac nekada bio plemenitaško sjedište obitelji Delišimunović, a u vrijeme pisanja mjestopisa kapetanska straža, selo s 15 kuća i 201 stanovnikom, među kojima su 178 bili rimokatolici, 17 grkokatolici i 6 pravoslavci. Tu je i jedan grad, gdje je tada bilo smješteno zapovjedništvo kapetanije. Taj je grad sagrađen 1725. i pripadao je grofovima von Hermannsteinima, zatim grofu Molzu, a budući da ovaj nije imao nasljednikā, poslije njegove smrti pripao je vojnom okrugu. U Kostanjevcu se nalazi ribnjak na kojem se organizira sportski ribolov.⁸

Tijelo je okrijepljeno, duša osnažena, a osmijeh ne silazi s lica. To može učiniti samo moćna, neshvatljiva priroda, prožeta duhom prošlih vremena, legenda i povijesnih istina, koje su se poput ptičica u gnijezdu skućile u prelijepu ozaljskomu kraju.

8 Udruga Uskok Sošice (2013) Općinsko središte Kostanjevac [online]. Dostupno na: uskok-sosice.hr/opcinsko-srediste-kostanjevac/ [9. kolovoza 2018.]

Hrvatska planinarska obilaznica u 2018.

Hrvatska planinarska obilaznica obuhvaća najatraktivnije hrvatske vrhove. Svečana dodjela posebnih, visokih i najviših priznanja planinarima koji su u 2018. obišli od 100 do 150 kontrolnih točaka, uz ispunjene i druge uvjete obilaznice, održana je u subotu 15. prosinca 2018. Domaćin svečanosti bila je Komisija za planinarske putove Hrvatskoga planinarskog saveza. Svečanost je otvorila Bernarda Huzjak, pročelnica Komisije, a za glazbeni se uvod već tradicionalno, poznatom planinarskom pjesmom, pobrinuo pjevački zbor HPD-a Vihor iz Zagreba. Nazočne je kratko pozdravio i doc. dr. sc. Ivan Grgurević, prodekan za nastavu i studente Fakulteta prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, u čijem je prostoru svečanost održana. Dobitnicima priznanja potom se obratila dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklica. Interaktivnu planinarsku kartu Hrvatske, temeljenu na Registru planinarskih putova, obilaznica i markacista u Hrvatskoj, koja sadrži podatke o planinarskim putovima, obilaznicama, hrvatskim vrhovima, objektima i brojne druge informacije zanimljive i potrebne planinarima, predstavio je njezin autor prof. dr. sc. Darko Grundler. Informaciju o ovogodišnjim obilaznicama HPO-a dala je Marijana Žnidarec, koja od 2018. obrađuje primljene dnevnik HPO-a.

Pročelnica Komisije istaknula je rad i važnost markacista te velik trud i entuzijizam tih samozatajnih održavatelja planinarskih putova koji nam omogućuju da sigurno i nesmetano uživamo u planinskim ljepotama. Komisija je potom dodjelom naslova »počasni markacist instruktor« odala posebno priznanje Milanu Vujnoviću, članu HPD Zagreb-Matica, za cjeloživotni predani rad na označavanju i održavanju planinarskih putova te za nesebično dijeljenje znanja i poticanje ljubavi za markacijsku djelatnost među brojnim generacijama planinara.

Uz pljesak i posebne čestitke svakom dobitniku, uručeno je 39 posebnih, 32 visoka i 25 najviših priznanja. Dobitnici su imali privilegiju da im priznanja uruče i na postignutim uspjesima osobno čestitaju Jadranka Čoklica, koja je obišla 320, i Ronald Schreiner, s obide-nih 390 planinarskih obilaznica. Za vrijeme dodjele priznanja na dvama projekcijskim platnima izmjenjivale su se fotografije s radnih akcija uređivanja planinarskih putova diljem Hrvatske.

Dobitnicima i uzvanicima završno se obratila i na postignutim rezultatima i uspjesima čestitala dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklica te ih uz najbolje želje

ALAN ČAPLAR

za predstojeće blagdane pozvala na druženje i prigodnu zakusku.

U 2018. po broju priznanja prednjače članovi planinarskih društava Željezničar, Zagreb s 38; Zagreb-Matica s 21; Sokolovac, Požega s 18; Međimurje, Čakovec s 15, Bilo, Koprivnica i PK Ivanec s po 13 te Kapela, Zagreb s 10 priznanja.

Prvi su put priznanja primili članovi PD-a AktivNatura, Zagreb, PD-a Dedomir, Križišće, PD-a Petrov vrh, Daruvar, HPD-a Vučedol, Vukovar, HPD-a Bregana i HPD-a Dinara iz Knina. Na popisu je, za osvojeno barem neko priznanje HPO-a, 151 planinarsko društvo iz Hrvatske, 10 društava iz Slovenije te po dva iz BiH i Srbije. U obilazak HPO-a uključila se i nekolicina hrvatskih planinara koji nisu članovi nekog planinarskog društva.

Svečanosti u čast najuspješnijih, uz prijatelje i članove obitelji, prisustvovali su i Zdenko Kristijan, urednik obilaznice i dnevnika te dugogodišnji administrator obilaznice, Alan Čaplar, pročelnik Komisije za promidžbu i izdavaštvo HPS-a i urednik Hrvatskog planinara, te predstavnici domaćina, Komisije za planinarske putove HPS-a: Hrvoje Gold, zamjenik pročelnice, Boris Bjedov, član, autor Registra planinarskih putova, obilaznica i markacista u Hrvatskoj, te Željko Žugec, suradnik. Uz vesele planinarske pjesme viharaškog zbora, radost zbog postignutih uspjeha ponijela je sve prisutne pa je svečanost završila u ugodnom predblagdanskome ozračju.

Komisija za planinarske putove HPS-a

Brončani znak

1. Nives Matijević	Lipa, Lipik	1286
2. Andrej Nikšić	Zagreb-Matica, Zagreb	1287
3. Tatjana Bordukalo Nikšić	Zagreb-Matica, Zagreb	1288
4. Jelena Petruša	Vrlovka, Kamanje	1289
5. Marijana Sabo	Belišće, Belišće	1290
6. Željko Mužjak	Bilogora, Bjelovar	1291
7. Marijana Žnidarec	Ericsson N. Tesla, Zagreb	1292
8. Silvija Čajka	Sokolovac, Požega	1293
9. Ratimir Čajka	Sokolovac, Požega	1294
10. Martina Aničić	nije članica PD-a, Pazin	1295
11. Mario Maččević	Dubovac, Karlovac	1296
12. Slavko Rukavina	Dubovac, Karlovac	1297
13. Mirjana Špehar	Zanatlija, Osijek	1298
14. Jela Knežević	Zanatlija, Osijek	1299
15. Mirjana Mišković	Dirov brijeg, Vinkovci	1300
16. Maja Bubalo	Željezničar, Zagreb	1301
17. Mirjana Maras	Bršljan-Jankovac, Osijek	1302
18. Robert Đidara	Željezničar, Zagreb	1303
19. Martina Bošnjaković	Dedomir, Križišće	1304
20. Davor Mavrinac	Dedomir, Križišće	1305
21. Biljana Radić	Zanatlija, Zagreb	1306
22. Martina Jurcan	Picugi, Poreč	1307
23. Goran Jurcan	Picugi, Poreč	1308
24. Zlatko Kovačević	Pinklec, Sveta Nedelja	1309
25. Izidor Furjan	Ptuj, Ptuj, SLO	1310
26. Jadranka Furjan	Ptuj, Ptuj, SLO	1311
27. Zlatko Erjavec	MIV, Varaždin	1312
28. Tatjana Erjavec	MIV, Varaždin	1313
29. Mirna Erjavec	MIV, Varaždin	1314
30. Rajna Erjavec	MIV, Varaždin	1315
31. Ivan Crkvenac	Željezničar, Zagreb	1316
32. Željko Jurin	Željezničar, Zagreb	1317
33. Matko Florijančić	Belišće, Belišće	1318
34. Ozren Roca	Zagorske steze, Zabok	1319

35. David Čuček	Planika, Maribor, SLO	1320
36. Majda Rončević	Zanatlija, Osijek	1321
37. Luka Piršljin	Garjevica, Čazma	1322
38. Nika Brdal	Željezničar, Zagreb	1323
39. Željko Brdal (2x)	Prijatelj planina, Zagreb	1324
40. Vesna Hajtok	Bregana, Bregana	1325
41. Igor Mihelić	Vučedol, Vukovar	1326
42. Miro Mirt	Željezničar, Zagreb	1327
43. Leopold Zakošek	Ljubljana-Matica, SLO	1328
44. Branko Blažević	Bijele stijene, Mrkopalj	1329
45. Slavica Hranilović	Međimurje, Čakovec	1330
46. Danijela Radaš	Željezničar, Zagreb	1331
47. Filip Seidl	Željezničar, Zagreb	1332
48. Franjo Friščić	Ivančica, Ivanec	1333
49. Boštjan Glodež	Fram, Fram, SLO	1334
50. Robert Bernat	nije član PD-a, Donja Zelina	1335
51. Feručo Lazarić	nije član PD-a, Svetvinčenat	1336
52. Hrvoje Heštera	Planinorci, Zagreb	1337
53. Josip Zubak	Dilj gora, Slavonski Brod	1338
54. Ivana Radonić	Mosor, Split	1339
55. Iva Vidoš	Željezničar, Zagreb	1340
56. Ivica Vidoš	Željezničar, Zagreb	1341
57. Kristina Marjanović	Zagreb-Matica, Zagreb	1342
58. Dragutin Vajtner	Zanatlija, Osijek	1343
59. Slavica Mišić	Dirov brijeg, Vinkovci	1344
60. Mirjana Večenaj	Bilo, Koprivnica	1345
61. Irena Vretovski	Strilež, Crikvenica	1346
62. Jadranka Markoč	Dinara, Knin	1347
63. Ronaldo Markoč	Dinara, Knin	1348
64. Martina Cvitković	nije članica PD-a, Karlovac	1349

Srebrni znak

1. Luka Bakarić	Vrlovka, Kamanje	922
2. Željko Lovrenčić	Zagreb-Matica, Zagreb	923
3. Damir Fikreć	Dubovac, Karlovac	924
4. Mirjana Špehar	Zanatlija, Osijek	925
5. Mirjana Mišković	Dirov brijeg, Vinkovci	926
6. Tihana Važić	Zagreb-Matica, Zagreb	927
7. Filip Najman	Zagreb-Matica, Zagreb	928
8. Silvije Polanšćak	Planinorci, Zagreb	929
9. Sergio Gobić	Kamenjak, Rijeka	930
10. Sandra Babac	Paklenica, Zadar	931
11. Maura Damjanić	Paklenica, Zadar	932
12. Josip Damjanić	Paklenica, Zadar	933
13. Alan Damjanić	Paklenica, Zadar	934
14. Marijana Žnidarec	Ericsson N. Tesla, Zagreb	935
15. Biljana Radić	Zanatlija, Zagreb	936
16. Frane Medak	Grabovica, Ploče	937
17. Antonio Frinčić	Željezničar, Zagreb	938
18. Silvija Čajka	Sokolovac, Požega	939
19. Ratimir Čajka	Sokolovac, Požega	940
20. Dražen Medarić	Kapela, Zagreb	941
21. Izidor Furjan	Ptuj, Ptuj, SLO	942
22. Jadranka Furjan	Ptuj, Ptuj, SLO	943
23. Ivan Crkvenac	Željezničar, Zagreb	944
24. Željko Jurin	Željezničar, Zagreb	945
25. Mario Cvitković	Mosor, Split	946
26. Mario Jakobović	Sokolovac, Požega	947
27. Maja Gabud	Grohot, Marija Bistrica	948
28. Igor Mikuš	Grohot, Marija Bistrica	949
29. Ozren Roca	Zagorske steze, Zabok	950
30. Giuliano Sandroni	Zagorske steze, Zabok	951
31. Franciska Ranogajec	Zagorske steze, Zabok	952
32. Nenad Telebec	Zagreb-Matica, Zagreb	953
33. Ivana Šijerić	Kapela, Zagreb	954
34. Vesna Hajtok	Bregana, Bregana	955

35. Miro Mirt	Željezničar, Zagreb	956
36. Dragica Šibenik	Cibalia, Vinkovci	957
37. Branko Blažević	Bijele stijene, Mrkopalj	958
38. Ankica Džalto	PK Ivanec, Ivanec	959
39. Arian Halužan	PK Ivanec, Ivanec	960
40. Patrik Halužan	PK Ivanec, Ivanec	961
41. Tatjana Peperko Halužan	PK Ivanec, Ivanec	962
42. Tomislav Halužan	PK Ivanec, Ivanec	963
43. Suzana Jalšovec	Međimurje, Čakovec	964
44. Slavica Hranilović	Međimurje, Čakovec	965
45. Marijana Sabo	Belišće, Belišće	966
46. Saša Atanasovski	AktivNatura, Zagreb	967
47. Andrej Nikšić	Zagreb-Matica, Zagreb	968
48. Tatjana Bordukalo Nikšić	Zagreb-Matica, Zagreb	969
49. Boštjan Glodež	Fram, Fram, SLO	970
50. Robert Bernat	nije član PD-a, Donja Zelina	971
51. Sanja Štefanec	PK Ivanec, Ivanec	972
52. Stjepan Štefanec	PK Ivanec, Ivanec	973
53. Jasna Ranogajec	PK Ivanec, Ivanec	974
54. Damir Ranogajec	PK Ivanec, Ivanec	975
55. Jela Tot	Bilo, Koprivnica	976
56. Stjepan Šajnović	Međimurje, Čakovec	977
57. Josip Zubak	Dilj gora, Slavonski Brod	978
58. Željko Kraljić (2x)	Strilež, Crikvenica	979
59. Iva Vidoš	Željezničar, Zagreb	980
60. Ivica Vidoš	Željezničar, Zagreb	981
61. Kristina Marjanović	Zagreb-Matica, Zagreb	982
62. Jela Knežević	Zanatlija, Osijek	983
63. Ljiljana Slukić	Bilo, Koprivnica	984
64. Slavica Mišić	Dirov brijeg, Vinkovci	985
65. Mirjana Večenaj	Bilo, Koprivnica	986
66. Slavica Grgurić Pajnić	Petehovac, Delnice	987
67. Irena Vretovski	Strilež, Crikvenica	988
68. Lovro Valečić	Jastrebarsko, Jastrebarsko	989
69. Martina Cvitković	nije članica PD-a, Karlovac	990

Zlatni znak

1. Zlatan Rajčević	Snježnica, Dubrovnik	661
2. Zvonimir Drvar	PK Hrv. liječ. zbora, Zagreb	662
3. Željko Petrović	Zanatlija, Osijek	663
4. Ružica Petrović	Zanatlija, Osijek	664
5. Anabela Erceg	Bršljan-Jankovac, Osijek	665
6. Dejan Erceg	Bršljan-Jankovac, Osijek	666
7. Nenad Radićević	PTT Beograd, Beograd, SRB	667
8. Biljana Radić	Zanatlija, Zagreb	668
9. Frane Medak	Grabovica, Ploče	669
10. Izidor Furjan	Ptuj, Ptuj, SLO	670
11. Jadranka Furjan	Ptuj, Ptuj, SLO	671
12. Ružica Medvarić Bračko	Bilo, Koprivnica	672
13. Ivan Crkvenac	Željezničar, Zagreb	673
14. Željko Jurin	Željezničar, Zagreb	674
15. Dražen Jakoubek	Sokolovac, Požega	675
16. Iva Martinelli	Sv. Patrik, Samobor	676
17. Tomislav Martinelli	Sv. Patrik, Samobor	677
18. Paolo Lanča	Kapela, Zagreb	678
19. Boris Lanča	Kapela, Zagreb	679

20. Marko Pađen	Kamenjak, Rijeka	680	36. Stjepan Stipetić	Klek, Ogulin	611
21. Ivica Pađen	Kamenjak, Rijeka	681	37. Mirjana Dolovski	PK Ivanec, Ivanec	612
22. Vladimir Jakobović	Zanatlija, Zagreb	682	38. Mario Dolovski	PK Ivanec, Ivanec	613
23. Irena Lučić	Kapela, Zagreb	683	39. Siniša Klečar	Željezničar, Zagreb	614
24. Silvija Čajka	Sokolovac, Požega	684			
25. Ratimir Čajka	Sokolovac, Požega	685			
26. Željko Žugec	Gradina, Konjščina	686			
27. Denis Galina	Gradina, Konjščina	687			
28. Rajka Šimunović	Sokolovac, Požega	688			
29. Josip Toman	Sokolovac, Požega	689			
30. Miro Mirt	Željezničar, Zagreb	690			
31. Marija Votuc	Bilo, Koprivnica	691			
32. Ana Hmelik	Papuk, Virovitica	692			
33. Željko Hmelik	Papuk, Virovitica	693			
34. Božica Salajec	Bilo, Koprivnica	694			
35. Suzana Jalšovec	Međimurje, Čakovec	695			
36. Marijana Sabo	Belišće, Belišće	696			
37. Robert Bernat	nije član PD-a, Donja Zelina	697			
38. Silvio Frajman Lončarić	Zagreb-Matica, Zagreb	698			
39. Renato Rac	Bilo, Koprivnica	699			
40. Stjepan Šajnović	Međimurje, Čakovec	700			
41. Zoran Žugec	Gradina, Konjščina	701			
42. Iva Vidoš	Željezničar, Zagreb	702			
43. Ivica Vidoš	Željezničar, Zagreb	703			
44. Kristina Marjanović	Zagreb-Matica, Zagreb	704			
45. Jadranka Smolčec	Zagreb-Matica, Zagreb	705			
46. Mirjana Mišković	Dirov brijeg, Vinkovci	706			
47. Mirjana Večenaj	Bilo, Koprivnica	707			
48. Irena Vretovski	Strilež, Crikvenica	708			

Posebno priznanje

1. Željko Petrović	Zanatlija, Osijek	576
2. Anabela Erceg	Bršljan-Jankovac, Osijek	577
3. Dejan Erceg	Bršljan-Jankovac, Osijek	578
4. Branka Ana Mikšik	Željezničar, Gospić	579
5. Biljana Radić	Zanatlija, Zagreb	580
6. Frane Medak	Grabovica, Ploče	581
7. Mira Medić	Zagreb-Matica, Zagreb	582
8. Izidor Furjan	Ptuj, Ptuj, SLO	583
9. Jadranka Furjan	Ptuj, Ptuj, SLO	584
10. Ružica Medvarić Bračko	Bilo, Koprivnica	585
11. Ivan Crkvenac	Željezničar, Zagreb	586
12. Željko Jurin	Željezničar, Zagreb	587
13. Dražen Jakoubek	Sokolovac, Požega	588
14. Vesna Čaplar	Željezničar, Zagreb	589
15. Marko Pađen	Kamenjak, Rijeka	590
16. Ivica Pađen	Kamenjak, Rijeka	591
17. Biserka Grigić	PK Horizont VG, V. Gorica	592
18. Irena Lučić	Kapela, Zagreb	593
19. Silvija Čajka	Sokolovac, Požega	594
20. Ratimir Čajka	Sokolovac, Požega	595
21. Željko Žugec	Gradina, Konjščina	596
22. Denis Galina	Gradina, Konjščina	597
23. Miro Mirt	Željezničar, Zagreb	598
24. Tomislav Gotić	PK Ivanec, Ivanec	599
25. Ružica Nestić	Bilo, Koprivnica	600
26. Suzana Jalšovec	Međimurje, Čakovec	601
27. Robert Bernat	nije član PD-a, Donja Zelina	602
28. Renato Rac	Bilo, Koprivnica	603
29. Darinka Pobi	Bilo, Koprivnica	604
30. Kristijan Horvat	PK Ivanec, Ivanec	605
31. Vesna Sokolić	Bilo, Koprivnica	606
32. Stjepan Šajnović	Međimurje, Čakovec	607
33. Zoran Žugec	Gradina, Konjščina	608
34. Iva Vidoš	Željezničar, Zagreb	609
35. Ivica Vidoš	Željezničar, Zagreb	610

Visoko priznanje

1. Biserka Sclaunich	Opatija, Opatija	397
2. Srećko Bošković	PK Scout, Samobor	398
3. Mirjana Muštra	Ericsson N. Tesla, Zagreb	399
4. Biljana Radić	Zanatlija, Zagreb	400
5. Snježana Mikić	Zagreb-Matica, Zagreb	401
6. Ljubomir Mikić	Zagreb-Matica, Zagreb	402
7. Izidor Furjan	Ptuj, Ptuj, SLO	403
8. Jadranka Furjan	Ptuj, Ptuj, SLO	404
9. Ivan Crkvenac	Željezničar, Zagreb	405
10. Željko Jurin	Željezničar, Zagreb	406
11. Viktorija Babić	Zagorske steze, Zabok	407
12. Željka Machin	INA Bjelolasica, Zagreb	408
13. Nikola Cetina	Zanatlija, Zagreb	409
14. Božidar Dragišić	Zagreb-Matica, Zagreb	410
15. Mirjana Kos	PK Ivanec, Ivanec	411
16. Nikola Guid	Ruše, Ruše, SLO	412
17. Miro Mirt	Željezničar, Zagreb	413
18. Mia Šamec	Jastrebarsko, Jastrebarsko	414
19. Mato Ferderbar	Međimurje, Čakovec	415
20. Barbara Turk	Zagorske steze, Zabok	416
21. Nikola Turk	Zagorske steze, Zabok	417
22. Vesna Žiger	Zagreb-Matica, Zagreb	418
23. Anabela Erceg	Bršljan-Jankovac, Osijek	419
24. Dejan Erceg	Bršljan-Jankovac, Osijek	420
25. Vinko Tajnšek	Šentjur, Celje	421
26. Renato Rac	Bilo, Koprivnica	422
27. Zdenko Horvat	PK Ivanec, Ivanec	423
28. Iva Vidoš	Željezničar, Zagreb	424
29. Ivica Vidoš	Željezničar, Zagreb	425
30. Branka Ećimović	Psunj, Pakrac	426
31. Edita Klobučar	Željezničar, Gospić	427
32. Vitomir Murganić	Osmica, Karlovac	428

Najviše priznanje

1. Viktorija Molan	Japetić, Samobor	219
2. Zvonimir Molan	Japetić, Samobor	220
3. Ivan Crkvenac	Željezničar, Zagreb	221
4. Željko Jurin	Željezničar, Zagreb	222
5. Dalia Posarić	Bilo, Koprivnica	223
6. Renata Borković	Bilo, Koprivnica	224
7. Dubravka Hržica	Zagorske steze, Zabok	225
8. Božidar Dragišić	Zagreb-Matica, Zagreb	226
9. Sevda Jovanović	MIV, Varaždin	227
10. Biljana Brdar	Zanatlija, Osijek	228
11. Ivica Miložić	Zanatlija, Osijek	229
12. Štefanija Dimač	Zagorske steze, Zabok	230
13. Neda Turina	Zavižan, Senj	231
14. Željko Poljak	Međimurje, Čakovec	232
15. Miro Mirt	Željezničar, Zagreb	233
16. Mira Valio	Osmica, Karlovac	234
17. Nevenka Dubravica	Paklenica, Zadar	235
18. Željko Dubravica	Paklenica, Zadar	236
19. Tomislav Čanić	Željezničar, Gospić	237
20. Branko Kokolić	Kunagora, Pregrada	238
21. Ognjen Radić	Sveti Ilija, Baška Voda	239
22. Vladimir Sonički	Petrov vrh, Daruvar	240
23. Slobodanka Škundrić	Bilo, Koprivnica	241
24. Iva Vidoš	Željezničar, Zagreb	242
25. Ivica Vidoš	Željezničar, Zagreb	243

Slavko Pokorny 8. 5. 1961. – 20. 12. 2018.

Pred sam kraj lijepe i uspješne 2018. godine planinarsko društvo Petrov vrh, a i šira planinarska zajednica, ostali su bez dragog i omiljenog čovjeka, Slavka Pokornjya, poznatog pod popularnim nadimkom Sliva. Teško je reći tko je on bio i što je sve bio – možda je lakše nabrojiti što nije bio. A bio je ponajprije prijatelj i Čovjek (pisano velikim slovom!), a tek onda predsjednik društva Petrov vrh, domar na Petrovu vrhu, planinarski vodič i markacist, čovjek bez koga bi skijanje na Petrovu vrhu kod Daruvara bila nemoguća misija.

Sudjelovao je, i to vrlo uspješno, u radu mnogih udruga u gradu. Kao treća generacija u obitelji, bio je dugogodišnji vatrogasac i član natjecateljske ekipe, član upravnog vijeća Češke besede, te glumio u njenoj kazališnoj skupini. Godinama je bio dobrovoljni darivatelj krvi.

Bio je jedan od rijetkih koji je za sebe mogao reći da je pravi Daruvarčanin, jer je rođen u obiteljskoj kući, u Masarykovoj ulici. U Daruvaru je završio i osnovnu školu. Srednju školu završio je u Zagrebu i postao elektrotehničar. Nastavio je školovanje na višoj školi »Rade Končar«, gdje je i apsolvirao, ali se zbog iznenadne očeve smrti vratio kući i zaposlio kao majstor na održavanju u Daruvarskim toplicama. Bio je vrijedan i cijenjen djelatnik.

Sa skupinom prijatelja upisuje se 1987. u PD Petrov vrh, gdje aktivno sudjeluje u svim društvenim akcijama. Naročito je važan njegov doprinos uređenju skijaške staze nakon Domovinskog rata, te pronalazenju i dopremi vučnice iz Slovačke. Vrlo se brzo pokazalo da je vrstan majstor i da je uloga pročelnika skijaške sekcije za njega idealna. Mnogi mu mogu zahvaliti što su proveli sate i sate skijajući, jer za njega nije bilo kvara koji se nije mogao popraviti ni situacije iz koje nema izlaza.

Bio je i organizator brojnih izleta, a posebno omiljeno odredište bila mu je Slovačka, u koju je na izlete vodio planinare iz svih krajeva Hrvatske. Njegove su nas sposobnosti navele da ga 2006. izaberemo za predsjednika društva, a na toj je funkciji bio sve do svoga preranog odlaska.

Nakon smrti Milivoja Gorišeka, dugogodišnjeg domara na Petrovu vrhu, Pokorny preuzima i tu ulogu te dom postaje njegova druga kuća (ili možda prva?). Gotovo je svaki dan tamo, čisti, radi, popravlja i stvara od doma mjesto ugodno za boravak planinara iz svih krajeva Hrvatske, a i šire. Njegov širok osmijeh, nasmijan brk i stav »nema problema« prepoznati su i u HPS-u pa je 2013. dobio nagradu kao najbolji domaćin

u nekoj planinarskoj kući. Od 2013. nosi i brončanu značku HPS-a, a 2014. od Slavenskog planinarskog saveza primio je priznanje »Antun Petković« za izniman doprinos razvoju planinarstva u Slavoniji.

Osim tog priznanja, među ostalim priznanjima koja je dobio nedvojbeno su najvažnija ona za više od stotinu dobrovoljnih darivanja krvi te Pojedinačno priznanje Grada Daruvara koje je primio 2017. godine.

Nažalost, ta lijepa priča prekinuta je krajem prosinca kad je iznenadno prostrujala vijest da je tragično preminuo. Najbliži prijatelji pohnuli su prema planinarskom domu nadajući se da je to samo neka greška i da ćemo ga, kao i obično, zateći nasmijanog u jednom od njegovih tisuću poslova. Ali ovaj put nije bilo tako. Smrt je bila brža i neumoljiva. Pa kako se to njemu moglo dogoditi? Moždani je udar, nažalost, bio nešto protiv čega se nije mogao boriti.

Teško je prihvatiti da je otišao i da ga više nećemo sretati na planinarskim stazama i u našem domu na Petrovu vrhu. Izrazi sućuti koji su stizali iz mnogih društava, kao i brojni prijatelji koji su ga došli ispratiti, potvrda su da je bio cijenjen i voljen čovjek. Bila je čast prijateljevati s takvim čovjekom i raditi s njime, i to treba spremati duboko u srca – i čuvati. Zbogom, dobri naš čovječe!

Narcis Smojver

Milan Sijerković

5. 11. 1935. – 8. 12. 2018.

U Zagrebu je 8. prosinca 2018. preminuo Milan Sijerković, poznati hrvatski meteorolog, prognostičar i publicist. Bio je ujedno i gljivar i planinar. Član PD-a INA OKI bio je 28 godina.

U hrvatskoj je javnosti stekao popularnost kao simpatično, druželjubivo i omiljeno lice s TV ekrana koje najavljuje kakvo će biti vrijeme i pritom se uvijek trudi da njegovi izvještaji i predviđanja budu gledateljima zanimljivi. I u svojem je planinarskom društvu bio vrlo omiljen i rado viđen član, angažiran u brojnim društvenim aktivnostima.

Rođen je 5. studenoga 1935. u Baošiću u Boki kotorskoj. Studirao je geofiziku s meteorologijom na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu, na kojem je diplomirao 1961. godine. Na istom je fakultetu 1977. magistrirao stekavši znanstveni stupanj magistra fizikalnih znanosti. Nakon završetka studija živio je dvije godine u Podgorici, a 1963. vratio se u Zagreb. Od tada do umirovljenja 2000. godine radio je u Državnom hidro-meteorološkom zavodu. Bio je učitelj današnjim mlađim meteorolozima koji su kod njega »ispekli zanat« i uspješno nastavili njegov osebujan rad. Napisao je stotinjak znanstvenih i stručnih meteoroloških radova, slikovnice za djecu, kako bi i najmlađi zavoljeli meteorologiju, te dvadesetak znanstveno-popularnih knjiga o vremenu i podneblju različitih područja u Hrvatskoj. Posebno je volio pučku meteorologiju. Za svoj doprinos popularizaciji znanosti dobio je 1991. državnu nagradu »Fran Tučan«, a Hrvatsko meteorološko društvo dodijelilo mu je 2016. priznanje za nesebičan rad u meteorologiji i klimatologiji.

Među njegovim se knjigama ističe i »Vrijeme i klima gora i planina«, o planinskoj meteorologiji. Ta je knjiga do danas najdetaljniji i najkvalitetniji meteorološki priručnik za planinare, a obiluje podacima

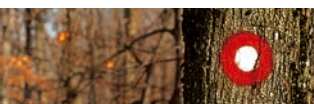

o meteorološkim pojavama i osobitostima hrvatskih planina. Zanimljivost je da je knjiga predstavljena u planini, i to na Goršćici, u sklopu izleta »Pozovi prijatelja«, što ga je organizirao HPD Kapela iz Zagreba.

Sijerković je kao koautor i član uredništva sudjelovao i u pripremi knjige »Zavižan između snijega, vjetrova i sunca«, tiskane u povodu 50. obljetnice meteorološke postaje Zavižan na sjevernom Velebitu. Suradivao je u brojnim hrvatskim časopisima, pa i u našem Hrvatskom planinaru, i to serijom članaka »Život iznad oblaka«, o životu meteoroloških motritelja i domara iz obitelji Vukušić na Zavižanu (2003.).

Aktivno se bavio gljivarenjem i bio je istaknut član Gljivarskog društva »Kamilo Blagaić«. Redovito je planinario i kao član PD-a INA-OKI iz Zagreba obišao brojne hrvatske planine. Članovi tih društava od njega su se oprostili na posljednjem ispraćaju na zagrebačkom groblju Mirogoju. Bio je svestrana i vrlo srdačna osoba, a brojni naraštaji trajno će pamtit i njegov doprinos u svim djelatnostima kojima se bavio.

Alan Čaplar

VIJESTI

Međunarodni dan planina obilježen 13. izletom u nepoznati Papuk

U nedjelju, 9. prosinca prošle godine, izletom »Nepoznati Papuk – Graniti s Rusta« obilježen je Međunarodni dan planina. Nastavak je to dugogodišnje uspješne suradnje Parka prirode Papuk i udruge Slavonski planinari, a pod pokroviteljstvom Hrvatskoga planinarskog saveza. Sudjelovalo je više od 300 planinara iz 30 planinarskih udruga iz Slavonije i kontinentalne Hrvatske. To je do sada rekordan broj sudionika i društava.

Poslije jutarnjeg okupljanja na koralu imanja Nik, u blizini mjesta Krajne, i pozdrava organizatora, okupljeni planinari zajedno su krenuli trasom Jubilarnoga jankovačkog planinarskog puta. Skupina raspoložena za kraće planinarenje nakon nekog se vremena odvojila i, grebenom Divjakovcem, za oko 3 sata vratila do polazne točke. Glavnina je nastavila prema Rustu, pa po Pištanskoj kosi i Šinatom brdu sišla do sela Kokočaka. Odatle se dio sudionika organiziranim prijevozom vratio do polazišta, a dio je odlučio othodati puni krug

do kraja. Duža hodnja potrajala je 5 – 6 sati. Poslije okrijepe toplim kobasicama i čajem malo se i zaplesalo, a domaćin imanja omogućio je jahanje po popularnoj cijeni. Unatoč tome što je prognozom najavljeno nestabilno vrijeme, ono je izvrsno poslužilo.

Tijekom hoda, daleko od naselja, jednom je od sudionika naglo pozlilo te se moralo pristupiti zahtjevnom i dugotrajnom postupku oživljavanja. Zahvaljujući brzom i koordiniranoj akciji prisutne liječnice, planinarke iz Požege, prisutnih i dežurnih članova HGSS-a, planinarskih vodiča te čuvara prirode iz PP-a Papuk, taj je nesretni događaj ipak sretno završio. Bravo za sve! Na pohodu je dežurala stanica HGSS Orahovica, a na izletu

je bilo i članova drugih stanica HGSS-a. Vodili su vodiči iz Stanice planinarskih vodiča Slavonija.

Ovogodišnje obilježavanje Međunarodnog dana planina na Papuku sufinancirano je sredstvima Europske unije iz projekta Geopriče UNESCO geoparka.

Otmar Tosenberger

Diplome Male planinarske škole primilo 27 malih pazinskih planinara

Prigodnom dodjelom diploma Male planinarske škole i prigodnim planinarenjem Franetovim putom, u Brestu pod Učkom završen je 15. prosinca 2018. projekt »Edukacijom i kretanjem do zdravlja od malih nogu«. Franetov put nosi ime prema Franji Paulišiću, dugogodišnjem predsjedniku pazinskoga planinarskog društva. Pohod je predvodio njegov dugogodišnji prijatelj Giovanni Sirotti, a uz male planinare u pohodu su sudjelovali i stariji članovi društava iz cijele Istre.

Po prvi je put u povijesti PD-a Pazinka održana Mala planinarska škola. Trajala je od početka ove školske godine, točnije, od rujna. Mali su planinari imali sveukupno sedam jednodnevnih izleta te jedan dvodnevni, s noćenjem u planinarskoj kući Žbevnica, koji im je ostao u najboljem sjećanju. Voditelji škole bili su Patricija Jedrejčić, Sonja Levak, Snježana Klanjac, Zoran Brajković i Anton Finderle, službeni je kuhar škole bio Dalibor Kršanović, a logo na majicama koje su im podijeljene u okviru škole izradio je Nikola Levak.

Polaznici pazinske Male planinarske škole

Škola je započela izletom na najbližu pazinsku prirodnu atrakciju, šetnjom prema Zarečkom krovu, te kroz Pazinčicu i uz nju do Pazinskoga krova i pazinskoga Kaštela. Uz otkrivanje prirodnih i kulturnih znamenitosti najužeg središta Pazina, mali su planinari učili i o planinarskoj opremi te zaštitu prirode. Drugi je izlet održan za Dan neovisnosti, na stazi Borut – Draguč, u povodu 5. Festivala pješačenja, uz suorganizaciju Općine Cerovlje, a sudjelovalo je oko stotinjak planinara iz cijele Istre. Nedugo nakon toga, 13. listopada, održan je pohod od Poklona na najviši vrh Učke – Vojak, nakon čega je uslijedilo spuštanje prema Maloj Učki i odlazak na Babin grob.

Slijedio je izlet u okviru proslave Dana istarskih planinara 21. listopada. Tada je otvorena staza Marečica, koja započinje u Račjoj Vasi te vodi prema Rašporu. Peti po redu izlet bio je 10. studenoga, u »carstvo klečkih vještica«. Uz predivne vidike, djeca su za kratko vrijeme svladala veliku visinsku razliku, a osobito su bila impresionirana usponom na sam vrh Klekove stijene, gdje su

u svoje male planinarske dnevnik utisnula planinarski pečat. Na tom su se izletu obrađivali meteorologija i poznavanje hrvatskih planina.

Vikend 24. i 25. studenoga bio je rezerviran za dvodnevni boravak na Žbevnici, gdje su mali planinari prenoćili i imali prigodu ponoviti sve naučeno. Unatoč kiši, koja je nesmiljeno padala, izveden je uspon na Žbevnicu, najzapadniji hrvatski tisućnjak. Polaznici škole pisali su ispitni zadatak, pri čemu su pokazali zavidno znanje i dobro pamćenje. Spremajući se za noćenje i boravak u planinarskom domu djeca su naučila pripremiti se za dvodnevni boravak u planini, pripremiti hranu, opremu i odjeću te poštovati pravila kućnog reda. Ni nemogućnost korištenja mobitela nije im teško pala jer je bilo mnogo društvenih igara i druge zabave. Školu je završilo 27 malih planinara.

Projekt »Edukacijom i kretanjem do zdravlja od malih nogu« financirali su Središnji državni ured za sport, Zajednica sportskih udruga Grada Pazina i Istarski planinarski savez. Anton Finderle

KALENDAR AKCIJA

7. 2. Svečanost povodom 25. obljetnice PK-a Extrem

Čakovec, Scheier dvorana
PK Extrem, Čakovec

9. – 10. 2. Ekstremova zimska tura (EZT)

Biokovo, pl. dom Toni Roso, Vošac
SAK Ekstrem, Makarska

10. 2. Bal planinara u Kaštelima

Kozjak, Malačka
HPD Malačka, Donja Kaštela

16. 2. 20. zimski uspon na Bjelolasicu

Begovo Razdolje – Bjelolasica
HPD Bijele stijene, Mrkopalj

23. 2. Metlarska zabava u Čazmi

Moslavačka gora, Čazma
HPD Garjevica, Čazma

23. 2. Tragom prvog izleta varaždinskih planinara

Varaždinsko-topličko gorje
PD Ravna gora, Varaždin

23. 2. Orijentacijsko natjecanje O-VIC

Varaždin
OK Dr. Ivan Merz, Zagreb

23. 2. Ples pod maskama

Moslavačka gora, planinarska kuća Moslavačka
Slatina
HPD Jelengrad, Kutina

2. – 3. 3. Pohod planinarskim putom »Kolijevkom hrvatske državnosti«

Kozjak
HPD Ante Bedalov, Kaštel Stari

3. 3. Srimušijada

Papuk, lovačka kuća u Dubokoj
PD Mališćak, Velika

9. 3. 7. Imbertrek

Omiš, Omiška Dinara
PD Imber, Omiš

9. 3. 100 žena na Sniježnicu

Kuna Konavoska – Sniježnica
HPD Sniježnica, Dubrovnik

9. 3. Planinarski izlet na Krk uz Dan žena

Krk, Maslinska staza
PD Naftaplin, Zagreb

10. 3. Pohod po Istarskom planinarskom putu

Ćićarija, Veliki Planik
Istarski planinarski savez, Pula

10. 3. 6. Ženski pohod na Kamene svate

Medvednica, Kameni svati
PD Susedgrad, Podsused

10. 3. Pohod Žene u planinu

Gorski kotar
PD Kamenjak, Rijeka

10. 3. Obilazak romarskog puta Belec – Marija Bistrica

Ivanšćica, Belec – Marija Bistrica
HPD Belecgrad, Belec

10. 3. Grgurevo – Dan grada – obiteljski izlet

Požeška gora
HPD Gojzerica, Požega

18. 3. – 17. 5. Opća planinarska škola HPD-a Željezničar

Zagreb
HPD Željezničar, Zagreb

IGLU ŠPORT

Trgovina s najboljom opremom za boravak u prirodi

www.iglusport.hr

